

БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ЎЗБЕК ИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ

ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР СОЮЗИ ВА ЎЗБЕК ИСТОН ССР МАДАНИЯТ МИНИСТРЛИГИНИНГ ОРГАНИ

1984 йил 3 АВГУСТ № 31 (2771) ЖУМА

Илмий ва санъаткор эиёлиларга партиявий таъсир кучайтирилсин, фан ва маданият арбоблари оммавий-сиёсий ишга активроқ жалб этилсин.

(КПСС Марказий Комитетининг «Эстония ССР раҳбар кадрларининг меҳнаткашлар ўртасида сиёсий-тарбиявий ишдаги иштироки тўғрисида» деб чиқарган қароридан).

ИСТИҚБОЛ ЭГАЛАРИ

МАДАНИЙ қурилишнинг бугунги жараёнида ёш ижодий эиёлилар фаол иштирок этмоқдалар. Ёш мону-менталистларнинг асарлари Ўрта Осиёда ягона Тошкент метрополитенининг муҳташам залларига ёрқин шўхуқ бағишламоқда. Навқирон композиторларнинг ёрқин мусиқий жанрларда яратган асарлари Москвада, қардош республикаларнинг пойтахтларида, социалистик ҳамдўстлик мамлакатларида эътибор қозонмоқда. Ёш ижодчилар жаҳоннинг жуда кўп мамлакатларида, Советлар дёирига ўткир қизиқиш билан қараётган Шарқ ўлкаларида социалистик санъатимиз эришган оламшумул ютуқларни, халқларимизнинг юксак маданиятини том маънода намоиш қилиб кўрсатмоқдалар, мамлакатимизга хайрихоҳлик ва муҳаббат туйғуларини уйғотмоқдалар. Республика ёш мусавирларининг энг яхши замонавий асарлари Иттифоқ кўргазма залларининг, жаҳонга машҳур музей-нигтор-тоналарнинг мулкига айланмоқда. Халқ амалвий санъатининг беода ранг-баранг ва ўлимас анъаналари шогирд-усталар қўлида нақол топилоқда. Ўз тараққийининг янги босқичларига қадим қўймоқда. Ёшлар ичидан амалий санъат намоёндаларининг кўпроқ, ташкилий суратда воғга етказиш, халқ даҳоси яратган йўллари, усуллари янги йўللар қўиш, уларни муваффақият билан ижодий давом эттириш — бугунги кунларнинг жиддий талабларидандир. Жаҳонда амалий санъат асарларимизга қизиқиш жуда катта. Бу қизиқиш тобора ортиб бораверади. Ёшларимизда эски санъаткорларнинг маҳорат мактабларига эътиборини янада кучайтириш зарур.

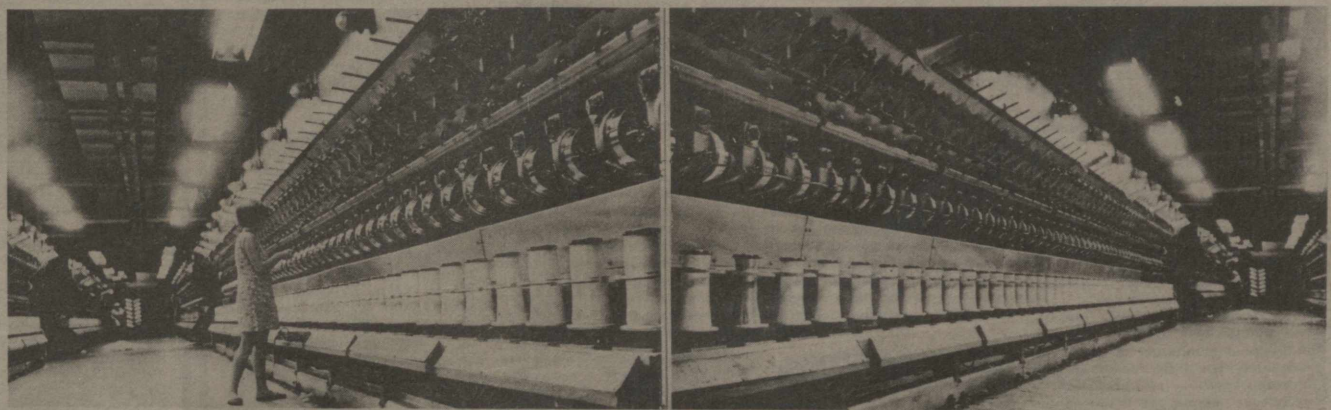
Ёш ўзбек кинематографчилари гоёда қизиқарли изланишларини бошдан кечирмоқдалар. Оригинал қарашлар, оригинал дастхат, оригинал таъкинг иштилоётган режиссёрлар, актёрлар, операторлар етишиб чиқмоқда. Кейинги бир неча йил ичиде партия ва ҳукуматимизнинг ғамхўрлиги, яқин ёрдам тўғрйли бир қанча иқтидорли Ўзбекистон ёшлари Бутуниттифоқ Кинематография давлат институтда етук рус санъаткорлари раҳбарлигида ажойиб таълим олиб чиқилди. Кино ва театр санъатининг нозик сирларини ўргандилар. Кино ва санъаткорлари учун сув ва ҳаводий зарур фазилатларни ўзлаштирдилар. Уларнинг олий таълим даргоҳини битириб чиққандан кейинги биринчи постановкалари, биринчи роллари, биринчи сўёимкалари — кино санъатимизга ўимдли тўқини кириб келётганлигини кўрсатди. Айниқса, Ўзбекистон мультипликациялари ўз изланишларида муҳим гоёвий-бадийи натижаларини қўлга киритаётганликлари ҳаммани, айниқса, совет санъатининг тараққийида беҳад манфаатдор бўлган давр томошабиларини қувонтирди. Ёш санъаткорларнинг кўзлаган ижодий режаларини амалга оширишда жиддий, талабчан, ғамхўр раҳбарлик қилиш, ёш ижодкорларни тўғри йўлга солиш, ёшларнинг орзу ва иштилошларини, эҳтиёжларини тегаран ва кенг аниглаш, ўз вақтида зарур амалий ёрдам кўрсатиш, улар эътиборини катта ижтимоий-маданий вазифаларини ҳал этишга қаратиш муҳим аҳамиятга эгадир. Ёшларни тарбиялаш, уларни гоёвий ва бадийи қамолот сари йўллашда ижодий союзларнинг роли айниқса катта. Сўнгги йилларда Ёзувчилар, Рассоалар ва Композиторлар союзида бу йўналишда бир қанча ишлар амалга оширилди. Ёзувчилар союзида кўплаб истеъодли ёшлар қабул қилинди, «Ёшлик» журнали ташкил этилди, ёшлар ижодий семинари мунтазам суратда ишлаб турибди.

Шу йил май ойида Москвада бўлиб ўтган Бутуниттифоқ ёш ёзувчиларининг VIII семинар-конгресси таъини адабларимиз учун кичи бўлди. Москва семинарида Ўзбекистонлик талай ёшлар қатнашдилар. Уларнинг асарлари атоқли совет адабларининг назарига тушди. Энг муҳими, ёш ёзувчилар умумиттифоқ миёсисда бораётган ижодий жараёнилар, уларнинг характерли қирралари билан яқиндан танишдилар. Қон-қардош республикаларда қалам тебратётган тенгдошлари билан уларни бугун қизиқтириб турган масалалар, темалар устиде суҳбатлашдилар, дўстлик ришталарини боғлашдилар. Москва семинари ёшларимизнинг кўз уфқларини кенгайтди. Умумиттифоқ китобхоналарининг талаб ва эҳтиёжлари даражасида, шу даражани йўлаб ва доимо назардан қочирмаган ҳолда асар яратиш шу қўқини уйғотди. Ўз ютуқ ва қамчиликларида шу катта китобхоналар давраси нуқтан назаридан қараш ва баҳолаш зарурлигини кўрсатди. Ёш адаб зиммасига жамият ва замон юклаган грандиозлик масъулиятини янада ўткирроқ ҳис қилиш ва аниглашга даъват етди.

Кейинги йиллар ичиде ёш қаламкашларининг бир қанча асарлари — ҳикоя ва қиссалари, шеърлари адабий жамоатчилик ва китобхоналарнинг эътиборини тортди. Айниқса «Шарқ юлдузи», «Звезда Востока», «Йилдиш» ва «Ёшлик» журнали адабиёт даргоҳига эндиликте кириб келётган ижодкорларнинг асарларини талабчанлик билан танилаб ўқувчиларга тақдим этишда яхши натижаларга эришмоқда. Қилинётган, олиб борилаётган ишлар, эришилган ютуқлар ос эмас. Лекин улар билан қаноатланиб ўтиришга ҳеч қандай асос йўқ. Хусусан, ёшлар ижодининг темалари жуда тораёиб қолётганлиги ташвишлантиради. Қўпгина ёшлар ўз-ўзини аниглаш бошқача тушунадилар. Асарларида гўзал ва яхши ниятларини баён қилиш билан чеklangдилар. Лекин икмон гўзал ниятларининг қуруқ баён билан олға кетолмайди. Ёшлар ҳаётининг катта ижобий йўналишларини қаламга олишда, қўларимизнинг асп қажрамонлири образларини яратишда кўп ҳолларда худди ҳўчқандаек журъдасиз бўлиб турадилар. Ҳар бир даврнинг ўз характерли тенденциялари бўлади. Ёшлар шу тарих ва таракқиёт учун муҳим тенденцияларни аниқлаш, бадийи ядрок этишда сусткашликка йўл қўймоқдалар. Матбуот саҳифаларида пайдо бўлаётган қўпгина асарларда, ёшларнинг илк китобчаларида, тўпламларида шовша-шоварлик, пала-партишлик, эстетик савиянинг ноқорлиги сезилмоқда. Ҳаётнинг ранг-баранг материалларини ишлашда айрим ёшларга қўнт, сабот, иқтидор, таъриба етисмай қолмоқда. Шунинг учун айрим ёшлар шаклий, услубий изланишларга зўр бермоқдалар. Бадийи ҳақиқатлар ўрини услубий ҳақиқатлар билан алмаштирмоқчи ва ёни тўлдиришчи бўладилар. Лекин услуб ҳар қанча оригинал бўлмасин, у бадийиатнинг асосий, ҳал қилувчи мезони бўлолмайди. Тегаран мундарижага тегаран муносабат, тегаран ўзлаштириш, тегаран ёритишгина шаклдаги ўзига хосликларини белгилаб келади. Майда ҳақиқатларни бўрттириб тасвирлашга уриниш, бунда том маънода бирёқламалликка йўл қўиш ҳоллари ҳам йўқ эмас. Совет классикаси ўзининг ибрат бўладиган, идеалларимизни ўзида қуруқ акс эттирган, таъсирчанлиги билан қудратли қажрамонлар галереясини яратган. Улар миллионлаб совет кишиларига яшаш ва кураш йўлларида садоқатли ҳамроҳ бўлиб келмоқда. Замонамиз янги-ча кишилар — янги ижтимоий типларни майдонга чиқармоқда. Ёшлар ҳаётининг улғў қатламларида воғга етаётган шундай одамларнинг мукамал образларини яратиш, келажак замоналар учун муҳрлаб бериш устиде тинмай ғайрат кўрсатишларини, тер тўкиб, ижодийини қайнар булоқларини очмоқлари керак.

КПСС Марказий Комитетининг «Ёш ижодкорлар билан ишлаш ҳақида» деб чиқарган машҳур қарори, ЎзКП Марказий Комитетининг «Ёш бадийи эиёлилар билан ишлашда янада яхшилаш ҳақида» деб қабул қилган қарори ўсиб келётган ижодкорларни Октябрь иққилоби анъаналари, коммунизм идеаллари руҳида юксак талабчанлик билан тарбиялаш, бадийи қамолоти ҳусусида доимий ғамхўрлик қилиш вазифаларини қўйди. Шу ғамхўрликка жавобан ёшлар санъатимизга жўқини изланишлар руҳини, янгиликлар ҳиссийини олиб кириверадилар, совет ёзувчиси деган шарафли номин оқлаш йўлида ҳормай-толмай қалам тебратаверадилар.

ЎЗБЕК ИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ XVI ПЛЕНУМИ ҚАРОРЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРАМИЗ!

Фарғона сунъий

тола ишлаб чиқариш

заводида.

В. СИРОТКИН фотоси

Михаил ШЕВЕРДИН,
Ўзбекистон ССР халқ ёзувчиси

МУҚАДДАС БУРЧ

МАНА, бир неча ҳафтадирки, бутун республика меҳнаткашлари каби биз адаблар ҳам Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XVI пленуми материаллари таъсирда яшамокдамыз. Пленум серқўёш ўлкамизда амалга оширилган улкан ишлар, халқимиз эришган улғў ғалабалар билан бирга, бир қанча соҳаларда йўл қўйилган жиддий намчиликлар тўғрисида жуда ҳақоний, ҳалол, принципа-лий фикр билдирди. Масала-ла шу нуқтан назардан ёи-лашадиган бўлсак, ривож-ланган социалистик жамиятга хос адолат ва инсонпарварлик биз ёзувчилардан ҳам салбий ҳодисаларга нисбатан муросасиз бўлишини талаб қилади.

Дарҳақиқат, эзгулик ва ёруқ келажак йўлида фидоийлик барча адабиётлар қатори ўзбек адабиётида ҳам ўзининг қуқуқ тарихи ва барқарор анъаналарига эга. Чўночи оташин шоирлар — Гулшаний, Муқимий ва Фўрқатнинг халқимизнинг маънавий бойлигига айланган нескин сатриқ асарларига хос жонбозлик ва безовта руҳ Ҳазратнинг «Бой ила хизматчи», «Майсарининг иши», Абдулла Қодирийнинг «Ўтган кўнлар», «Меҳробдан чаён», Ғафур Ғўломнинг «Шум болар» каби ўзбек совет адабиётининг олтин фондида кирган асарларида замонавий маъмул, янги-ча маъно наоб этиди. Бу ўлимас асарларда ҳаётнинг маънавий эскирган томонлари — жаҳодат ва мутаасиблик, тақаббурилик ва мамманият, кишилар таъдирига бефарқлик ва фойдilik ёрқин оё-разларда кескин сатра тиги остига олинди. Шу билан бирга, бундай салбий ҳодисаларнинг тўб моҳияти, уларнинг келиб чиқиш сабаблари ва оқибатлари бадийи тадқиқ этилди.

Кенг маънодаги аския, ўткир юмор ва сатра бутунги кунда ҳам кўплаб истеъодли адаблар учун кучли қурол вазифасини ўтаб келаяпти.

Шулар ҳақида уйлағанда, бутун буйбаста билан кўз ўнгимизда замонамиз қажрамони — қатъиятчи ва ҳалол, коммунистик эътиқодли, барча салбий ҳодисаларга қарши муросасиз ва курашчан коммунист инсон ғавдаланади. У ҳар жаҳода юксак интизом, маънавий-ахлоқий собиллик қарор топиш учун жон қўйдиради. Юксак граждонлик намунаси бўлган бундай инсон — замонамиз қажрамони ҳар қаламда ижтимоий йиллатларга қарши ўт очади. Шахсий ҳаётда ҳам у меҳнатчи, мол-дўнға ҳирс қўйишдек ноахлоқий қўришлардан баянд турлади. Асарларимиздаги ана шундай қажрамонларгина бугун бошқаларни ҳам ўз изидан ергаштиришга қодир бўла олади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг кенг халқ оммаси ўртасида қизғин қўллаб-қувватланган XVI пленуми материалларида бу ҳақда алоҳида тўхтаб ўтилди. Унда жуда ўринли таъкидлангандек, давлат ва меҳнат интизомини мустаҳкамлаш, кадрларнинг ишга масъулиятини ошириш, социалистик турмуш тарзини яхши кўришишларга қарши курашда жамоатчилик фикри

ниҳоятда муҳимдир. Жамоатчилик фикрини эса ўз асарлари билан биринчи галда ёзувчилар яратдилар.

Бинобарин, асарларимиздаги ҳар бир сатримиз, ҳар бир сўзимиз ҳақиқат бўлмоғи лозим. Биз адабнинг ёзувчилик аниқлиги ҳар қандай қамчилиқ, социалистик турмушимизнинг ленинча нормалари ва принципларидан чениниш ҳолларига қарши бонг уришини истаймиз. Бу бекиз эмас. Негаки, совет адабиёти асарлари совет кишиларини жамиятга хос энг яхши анъаналар руҳида тарбиялашга қаратилган. Бунда адабиётга урушдан кейинги йилларда кириб келган ижодкорлар қўпроқ фаоллик кўрсатиши, тиниқ ва таъсирчан, келажакка ишонч руҳи билан сўғорилган асарлари билан халқ қалбига тобора қуқуқроқ кириб бориши зарур.

Сир эмас, ёш адаблар асарларини қўлга олганда, ёшлар мустақил ҳаётга қандай орзу-истаклар билан кириб келётганини, уларни кўпроқ нималар қизиқтиратганини, жамиятдаги ўз ўринларини қандай белгилаётганликлари ўғининг янги-ча келадиган келажак билан таъкидлаш кераклиги, ёш адаблар юксак ижодий қамолотга еришиб бормоқдалар.

Лекин шундай асарлар ҳам яратилаётганини, на ақлга ва на қалбга озғича берилади. Ёшлар ҳаёти юксак принципал позициялардан таъкид этилиш ўғинига бачкана ва майда тафсилотлар, сунъий конфликтларга йўл қўйилмоқда.

Гражданлик позициясини йўқотган адабиёт замонамизда қалбни илитолмайди. Зотан, бугунги куннинг ижобий қажрамони қамчиликлар ва нуқсонларни фақат қайд этиб қолмасдан, уни тўқ илди билан ҳаётдан йўқотиш учун нескин кураш олиб бориши лозим.

Адиб позицияси — қажрамон позициясидир. Шундай экан, фидокор замонамизнинг янгиликларини таъкид этиш, образларини яратиш ҳар бир адабнинг партия ва халқ оидидаги муқаддас бурчидир!

«БАҲОР» ГАСТРОЛГА ОТЛАНДИ

Мукаррам Турғунбоева номидаги Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган «Баҳор» давлат халқ рақс ансамбли Греция гастролга жўнаб кетди. Шу муносабат билан ансамблининг бадийи раҳбари, Ўзбекистон ССР халқ артисти Қўндўзхон МИРКАРИМОВА мухбиримизга қўйи-дагиларни гапириб берди:

— Маълумки, ансамблимиз бундан икки ой илгари Македония сафаридан қайтган эди. Чет эл гастролларимизни сарҳисоб қиладиган бўлсак олтинидан ошиб кетди. Ёш кундан ортиқроқ вақт давом этадиган Греция гастролга катта тайёргарлик қурдик.

Гастроль репертуаримизда СССР халқ артисти Мукаррам Турғунбоева саҳналаштирган «Баҳор зальси», «Тошкент баёти», «Пахта рақси», «Наманганнинг оласи» каби анъанавий рақслар билан биргаликда қол-лективизмизда кейинги пайтларда яратилган «Баҳор тоғи», тожикча «Бие, ёр» каби рақслари бор. Тилагимиз — серқўёш республика-мизда рақс санъати бўйича

60 йил давомида эришилган муваффақиятларини Греция томошабинларига намоиш этишдир. Шу боисдан ижодий сафаримиз Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 60 йиллигига бағишланади.

МАДАНИЙ ҲАЁТ

Ўзбекистон ССР Композиторлар союзи қошида пропаганда бўроси ташкил этилди. «Композиторлар билан яқиндан ҳамкорликда иш олиб борадиган бу ташкилот турли жанрларда яратилаётган музика асарларини меҳ-

наткашлар ўртасида тарғиб қилиб боради.

Тошкент облаёт Коммунистик районидаги маданият саройида «Ўзбекистон архитектура ёдгорликлари» кўча кўргазмаси очилди. Ўзбекистон ССР Архитекторлар союзи ёрдамида ташкил этилган бу кўргазма Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 60 йиллигига бағишланади. Кўргазмага М. Содиқов, Р. Темуров, Э. Исҳоқов ва Г. Ульока каби санъаткорлар яратган асарлар қўйилган.

«ЎЗБЕК ИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ»ГА ЖАВОБ БЕРАДИЛАР

«ТОҚАТ ҚИЛИБ БЎЛМАЙДИ»

Газетанинг шу йил 29 июнь сониде босилган «Тоқат қилиб бўлмайди» деб номланган мақола атоқлича ўрганиб чиқилди. Текширилган мақолада кўрсатилган фактлар тўла тасдиқланди.

Ушбу мақола қолхоз раислари ва соххоз директорларининг маданият ишлари бўйича ўринбосарларининг облаёт семинар-кейиғида, облаёт маданият бошқармасида, бахши-шоирларининг облаёт конкурс-кўрғини иштирокчилари йиғилишида муҳокама этилди. Бойсун район «Ғалаба» газетасининг 21 июль сониде қўчириб босилди.

Шоберди Болтаев кейинги

вақтларда халқ оғзаки термаларини бузиб айтишга ўрганиб қолди. Мўмай даромад топиш йўлига ўтиб, тўйма-тўй юрадиган бўлди. Бу эса жамоатчиликнинг ҳақли норозлигига олиб келмоқда.

Облаёт партия комитети бундай фактларнинг олдини олиш, бадийи ҳаваскорлик коллективлари иштирокчилари орасида сиёсий-тарбиявий ишларини кучайтириш, уларнинг репертуарини яхшилаш чораларини қўрмоқда.

Х. ХОЛИЕРОВ,
Ўзбекистон Компартияси Сурхондарё облаёт комитети секретари

ХАТ БОСИЛМАСА ҲАМ...

Қувалик газетхон Х. Абдураимов редакциямизга хат йўллаб, қўпгина газета ва журналларни ўз вақтида ололмаётганидан шикоят қилган эди. Биз хатни текшириш учун Қува район алоқа узелига юборгандик. Алоқа узели бошлиғи А. Содиқов имзоси билан қўйидаги жавоб хатини олдик.

— Газетхон Х. Абдураимовнинг шикоят хатида жавоб бор. Ҳақиқатан ҳам, у ва

бошқа бир қатор обуначилар газета, журналларни ўз вақтида ололмагандилар. Район алоқа узели ходимларининг йиғилишида шикоят хати муҳокама этилди. Совуқчиликка йўл қўйгани учун Дехқонобод алоқа бўлими бошлиғи А. Мамадалиев ва почтачи Х. Рўзиевага ҳайфсан эълон қилдик.

А. СОДИҚОВ,
Қува район алоқа узели-нинг бошлиғи

МУҲОКАМА ЭТИЛДИ

«Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасининг шу йил 15 июнь сониде газетхон Р. Ҳасанова Самарқанд облаёт шаҳарлараро телефон станцияси ходимларининг қўполлигини, эътиборсизлигини таъкид қилган эди. Текширишда таъкиднинг ўринли эканлиги исботланди. Р. Ҳасанова телефон қўлмоқчи бўлган кун С.

Воҳидова навбатчи бўлган. У ўз айбига иқдор бўлди. Мақола телефон станцияси ходимлари йиғилишида муҳокама этилди. Ўз ишига совуқчилик билан қарагани учун С. Воҳидовага нисбатан тегишли чора қўрилди.

Т. ПЎЛАТОВ,
Самарқанд облаёт шаҳарлараро телефон станциясининг бошлиғи

ЯЯЛОВ
ИСТИҚБОЛИНИ
УЙЛАБ...

2-БЕТ

ШАҲАРДА СУВ
МУАММОЛАРИ

8-БЕТ

АНАТОЛИЙ АЛЕКСИН — 60 ЕШДА

ЎЗ ЁЗУВЧИМИЗ

Совет болалар ва ўсмирлар адабиёти ҳақида сўз кетганда, Ариадий Гайдар, Лев Кассиль, Агния Барто, Сергей Михалков, Николай Носов, Мария Прилепина ва бошқа машҳур адиблар қаторида Анатолий Алексин номи ҳам ҳурмат билан тилга олинади.

Адибнинг «Ўттиз бир кун» номли дастлабки кассиси 1950 йилда нашр қилинди. Унда пионерларнинг Ватан уруши қаҳрамонларига изаат-этибори, уруш вайронгарчилигини тиклашда қўрсатган жасоратлари жуда қизиқарли, ҳаётий лавҳаларда бадиий тадқиқ этилди. «Сева Котловнинг аjoyиб саргузаштлари» кассасида эса қаҳрамон кўт ўлкасида сабақ қилган шўх, билимга ўч, ҳаёлараст болаларнинг фойдали ташаббуслари, қизиқувчанлиги, синчковчилиги уқувчиларни ўзига ром этади. «Саба ва Шура», «Ноял билан Оля ёзишмалари» кассаларида коллектив

меҳнат ва чин дўстлик улуғланади. Ҳаройиб воқеаларга асосланган «Абдуғофир» кассаси ўзига хос таълимий ахлоқий муносабат адиб асарларининг ўзатири. Болалар қандай яшашни катталардан ўрганишларидай, ўрин келганда катталар ҳам болалар нигоҳи орқали ўз камчилиги ва хатоларини англаб олишади. Ўсмирларга бағишланган «Ўнгирик қоринида кела беринг», «Бешикчи қатордаги учинчи бола», «Акам кларнет чалади», «Иштирок этувчилар ва ижрочилар», «Тентак Бодокия» сингари кассаларда бу яққол кўзга ташланади. Буларда биз ўсмирлар билан тарбиячилар, ота-оналар ўртасида юз бериб турадиган баъзи ихтилофларни, характерларнинг тадрикий ривожини, маънавий-ахлоқий камолотнинг ёрқин ҳақиқатини ва ҳаётий манзараларини кўра-миз, кундалик оддий ҳаётда юз бериб турувчи ғайриоддий воқеаларнинг гувоҳи

буламиз. Ўз умрини бола тарбиясига бағишлаган мураккаб тақдирли фидокор ва меҳрибон, адолатли ва олижаноб ўқитувчиларнинг бетакрор, жозибали образлари хотирамизга муҳралиниб қолади.

Алексин кўпмиллатли совет болалар ва ўсмирлар адабиётининг чинакам жонкуяри, ирриқ тарбиячи ҳамдир. Иттифоқимиздаги барча халқлар, жумладан ўзбек ўқувчилари уни «Ўз ёзувчиси» деб аташади. Адибнинг «Би твардия» нашриётида бундан бир неча йиллар муқаддам чоп этилган «Акам кларнет чалади» кассалар тўплами ўзбек китобхоналари жаёвонидан мустаҳкам ўрин олди. Янги кассалар тўплами Р. Ғулом номидagi Адабиёт ва санъат нашриётида 1985 йилда нашр қилинади.

СССР ва РСФСР Давлат мукофотлари, Ленин комсомол мукофоти, халқаро Андерсен дипломи лауреати, Анатолий Алексин 60 ёшга тулди. Мен сеvimли адибимизнинг ўзбекистонлик барча мухлислари номидан қизғин табриклар аяммаи-унга узоқ умр, янги-янги ижодий парвозлар тилаймани!

Ҳаким НАЗИР

— Бахтли турмуш учун!

Ф. АМИНОВ фотоси

И СМИ жисмига монанд «Кулса — гул, йилгаса — дур» деб номланган эртаклар тўпламининг китобхоналар севиб ўқимокдалар. Китоб гузал оти билангина эмас, бошқа ибратли жиҳатларига кўра ҳам «Ўзбек халқ юкюди» сериясида Ғафур Ғулом номидagi Адабиёт ва санъат нашриётида аввал чиққан эртаклар мажмуаларидан аж-ралиб туради. Тўпламининг ўзига хослиги шундаки, ундан жой олган барча эртаклар бир эртакчи — интиблик Абдуғофир Шукров репертуаридан ташкил то-пган.

Фольклоршунослигимизда эртакларнинг нашр этишдаги бу дастлабки таж-риба қўллана қувватлагича ариштириш. Чунки шу пайтгача биз бирор-бир про-фессионал эртакчи на унинг репертуарини, оз бўлса-да, халққа тўлароқ кўрсатувчи китобга эга эмас эдик. Халқимиз орасида Абдуғофир Шукров каби профессионал эртакчилар анча. Лекин уларнинг номлари ҳам, ме-роси ҳам, афсуски, халқга то-р илмий доираларига на маълум. «Кулса — гул, йил-гаса — дур» маънавий мул-кимизнинг ана шу бўшлиғи-ни тўлдириш йўлида қўйил-ган дастлабки дадил қадам-дир. Айни чоғда тўп-лам фольклоршунослигимиз-да бошқа ижодкорлар асар-ларини ҳам жамлаб алоҳида-алоҳида китоблар шаклида нашр этишни, бу эртакчилар-ни дунёга келтирган муҳит, мавжуд эртакчилик мактаб-ларини аниқлашни, ҳар бир мактабнинг етакчи наоманд-лари, уларнинг репертуари, тургун анъаналари, эртак

АБДУҒОФИР ОТА ЭРТАКЛАРИ

КУЛСА — ГУЛ, ЙИЛГАСА — ДУР

айтиш маҳорати, эртаклар-нинг тақрирламас бадиий таъсир воситаларини ўрга-ниш билан боғлиқ пробле-маларни олималимиз олди-га қўндаланг қилиб қўяди.

Тўпламининг муваффақия-тини таъминлаган, етакчи омичлардан бири — Абду-ғофир Шукров эртакчилар-нинг оригиналлиги, бадиий етуқлиги, кўпчилик сюжет-ларининг тарихан халқимиз-нинг узоқ ўтмишига, турли-туман этнологик тасавву-рларига бериб тақаллидадир. Китобда бирор-бир гўгаллан-май қолган эртак, тасодифан кириб қолган асосиз мотив, ўринсиз қўлланилган сўз уч-рамайди. Ҳажм жиҳатидан олиб қаралса, ундан жой ол-ган 17 эртакнинг ҳеч қайси-си бир-бирига мос келмай-ди. Масалан, «Яримта нў-хат» икки саҳифа бўлса, «Маликжон» 105 саҳифа. Лекин уларни ўзаро боғлаб турувчи қатъий анаъана аси-да тақомиллашган ягона услуб сезилиб турибди. Бу эса Абдуғофир Шукровни эртакчи сифатида шакллан-тирган катта ижодий муҳит мавжуд бўлганлигидан дало-лат беради.

Эртакларни нашрга тайёр-лаган Зубайда Ҳусанова ва Баҳодир Саримсоқ китобга етган сўнгги сўзда Абду-ғофир Шукровнинг ўз эртак-ларини буюси Тансиқ мома, амасиси Уста Усмои, онаси Саодат Иброҳим қизи ва бошқалардан ўрганишларини айтиб ўтти билан бирга, эр-такчи «Репертуаридаги ай-рим эртаклар ўз асос-эти-борлари билан кўбикий ман-баларга бериб тақалади. Би-роқ бундай сюжетлар кўп вақтлар оғзаки ҳолда эртак-чилар доирасида кенг тар-қалиш, бир неча авлодлар томонидан қайта-қайта ишлов бериб айтилиши тўғрисида ўз-ларининг дастлабки манба-лари — қисса, ҳикоятлардан ҳужжатли, структураси, ба-диий-таъсирий усуллари би-лан эртак жанри талаблари-га тўла бўйсунган ҳолга ки-риб қолган», деб кўрсатади-ларки, бу ҳулоса юқорида айтилган фикрни тасдиқлай-ди.

Абдуғофир Шукров эр-такларининг кўпчилиги га-ройиб саргузаштлар, жангу-жадалларнинг оддий баён-и-дангина иборат эмас. Улар-да воқеалар тизимиға мо-наид асосий қаҳрамонлар-нинг руҳиятида содир бўла-ётган қарама-қаршиликлар, турли ўй-кечималар маҳо-рат билан еритилади. Эртак-чилигимиз ривожланишининг бу олий нуқтаси, яъни эр-такнинг ҳаётдан ҳаётга, инсон руҳининг талқини сари-лиштири «Кулса — гул, йил-гаса — дур». «Маликжон» эртакларида яққол кўзга ташланади. Бу ривожланган ўз-ўзидан вужудга келган, Юқорида тақдидлаб ўтил-ганидек, бевосита ёзма адаби-ётнинг сезиларли таъсири остида бўлган юксак савияли эртакчилар муҳитининг маҳ-

сулидир. Шу кунгача эълон қилиниб, кенг жамоатчилик ҳужмига ҳавола этилган эр-таклар орасида тўпламдаги «Маликжон» каби катта ҳажмли, бир неча авлод ота, ўғил, набиралар ҳаёти-ни, одамзод ва дев-парилар олами, сув усти ва сув ости дунёсини ёпишга қам-ровчи мураккаб композиция-ли эртаклар кам эди.

«Маликжон»нинг узоқ даврлар давомида бир неча авлодга мансуб эртакчилар томонидан ишлов берилиб, сайқал тошганини оддий эртаклар билан қийнган та-ниш бўлган ҳар қандай та-ниш дарров англаб олади. Бу аjoyиб эртак ва унинг аҳамияти ҳақида юзак ҳу-лосалар чиқаришдан тийи-лиш мақсадида фақат бир нарсани айтиш мумкин. Ўз-бек эпосини ўрганишда «Ал-помини» ва «Гурўтга» дос-тонлари қанчалик илмий кимматга эга бўлса, «Ма-ликжон» ҳам ўзбек эртак-ларини тадқиқ этишда шун-чалик назарий-ҳулосалар бе-ра оладиган эртакларимиз-дан. Ўрни келганда айтиш керакки, ҳар қандай фоль-клор асарига бўлгани каби бу тўпламда ҳам айтувчи шева-сита хос кенг китобхоналар оммасига тушунарли сўз ва иборалар бор. Тузувчилар томонидан берилган айрим изоҳлар эса бу ахтиёжни тис-лиқ таъминлай олмади. Ис-таридики, навобатдаги тўплам-ларга илова қилинадиган «луғат» кенгрок бўлса.

«Кулса — гул, йилгаса — дур» эртаклар тўплами кенг китобхоналар оммасига ҳам, илмий жамоатчиликка ҳам тенг қиммат қилувчи ардоқ-ли китоблардан бири бўлиб қолади.

Шомирза ТУРДИМОВ

ЎЗБЕКЧА-ИНГЛИЗЧА ЛУҒАТ

Совет Ўзбекистонининг халқ хўжалиги, фан ва мада-ният соҳаларидаги улкан ютуқлари чет элларда ҳам катта қизиқиш уйғотмоқда. Кейинги йилларда Англия, ГФР, Америка Қўшма Шта-тларида профессор А. Рау-нинг «Ўзбек тилининг бош-ланғич курси», профессор А. Шобернинг «Ўзбек грамматикаси», профессор Н. По-пеннинг «Ўзбек тили хресто-матияси», профессор И. Л. Циртаутаснинг «Ўзбеки за-мон ўзбек адабий тили хрес-томатияси», профессор К. Райхлиннинг «Ўзбек халқ эр-таги» ва бошқа китоблар чоп этилди.

1984 йили Лондонда «На-тали Уаторсоннинг Ўзбекча-инглизча луғати» нашрдан чиқди. Луғат ҳаёт, фан ва техниканинг хилма-хил соҳа-ларини қамраб олган, 10

мингта яқин луғат мақола-сидан ташкил топган. Автор асар устида қарийб ўн йил иш олиб борган.

Луғатдаги ҳар бир мақо-лада сўзнинг мазмуни, маъ-но товланишлари, шунинг-дек, мураккаб лексемалар, сўз бирикмалари қайд этила-ди, фразеологизмлар таъкид-лаб кўрсатилади. Сўз аҳа-мийлигини тушунтирадиган бундай луғат мақоалари шундай тартибдаки, бу — инглиз китобхонасининг ҳозир-ги ўзбек тилидаги сўзлар-нинг моҳияти ва асосий маъ-но товланишлари ҳақида ях-ши тасаввурга эга бўлишни оsonлаштиради.

Макур «Ўзбекча-инглиз-ча луғат» бу борада чет эл-ларда амалга оширилган дастлабки ишлардан бўлиб, шу сабабли унда айрим кам-чиликлар учраши табиийдир.

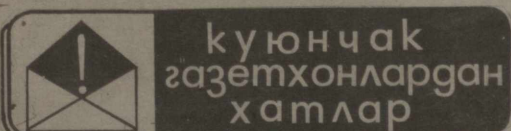
Нуқсонларнинг асосий са-баби — муаллифнинг адабий тил лексик нормалари, диа-лектлар ва жонли нуқт ҳа-қида теран тасаввурга эга эмаслигиди. Қўрибда ин-глиз ҳамда ўзбек тилларидаги товушдош ва ўхшаш белгили ҳарфлар ўрни алмашиб туш-ган ҳоллар тез-тез учраб туради. Шу билан бирга, лу-ғатда архаик сўзларга кенг ўрин бериб юборилган: халқаро ўрнига байналхалқ, танглик ўрнига бурхон, элчи — софир, элчихона — сафо-ратхона, чоризм — чорлик, поезд — тран, компос — қиб-лаҳона... Нўлбаре, доирвор, буви, манти ва бошқа шу-каби ўзбекча сўз ҳамда но-баралар таржимасида ҳам но-аниқликларга йўл қўйилган. Муаллифнинг иллюстра-ция учун танланган парча-лар анча эскирган манбалардан

олинган. Луғатда, шунинг-дек, илмийли хатоларга ҳам йўл қўйилган: унган ўрнига ўлган, боғли ўрнига воғла каби.

Булардан қатъий назар, «Натали Уаторсоннинг Ўз-бекча-инглизча луғати» ўз-бек тили ва маданияти бой-лигини намоён этишда лек-сикография фанига қўшил-ган муҳим ҳиссадир.

Ж. БУРОНОВ, Ф. Энгельс номидagi Тошкент чет тиллари пе-дагогика институтини рек-тори, профессор.

Э. ФОЗИЛОВ, Гумбольдт номидаги Бер-лин университетини турко-логия сектори бошлиғи, профессор.

куняк газетхонлардан хатлар

ДАРАХТГА ПАРВАРИШ КЕРАК

Тошкент кун сайин эмас-соат сайин гулзаулашиб бор-моқда. Проспект ва хёёбон-ларга, қадимий кўча ва май-донларга алоҳида тантана-ворлик бахш этиб турган, замонавий архитектура ан-самбларига ифтихор ҳисси билан боқасан киши. Шун-дай шаҳарда яшашнинг ба-хтисини қамраб олган, 10

Шаҳарнинг шарқона қиёфа-сини сақлаб, миллий ва за-монавий меъморчилик юту-қларини омухта қилган ҳол-да Тошкентнинг ўз қиёфаси бўлишга аришадиган меъ-морларга қалбдан ташнақур айттириб келади.

Дарахтлар шаҳарнинг кўрғи ҳисобланади. Бу бора-да Тошкентда ҳам бошқа

шаҳарлардаги каби катта тажриба тўпланган. Бу таж-рибалар бойи ва янгиланиб бормоқда. Бир вақтлар кенг жорий бўлган «жонли де-вор»лардан эндиликда қўп-лаб шаҳарлар воз кечмоқда: негаки улар чағ ва супрув-диларнинг асосий манбаи ҳисобланар экан. Уларнинг ўрнига паст бўйли, буталар экилмоқда, гуллардан «ги-лам» барпо қилинмоқда.

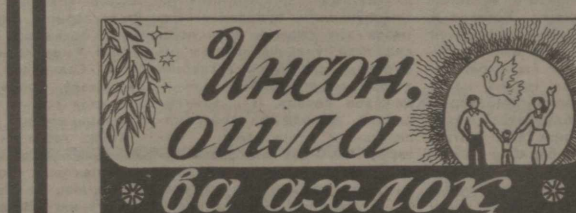
Лекин шаҳардаги айрим хёёбонларни кўрган киши-нинг дили ранжийди. Жум-ладан, зилзиладан кейин Олой бозори билан «Насо-рат ёдгорлиги» ўртасида хёё-бон ташкил этилган эди. Он-диликда бу жой чакалакор ўрмонга айланиб қолди. Тар-вақайлаб кетган дарахтзор, қовқираган ўт-ўланлар, шох-шабабалар — бу жойнинг асосий «манзараси». Хёёбон турар жойлар орасида бар-по этилган. Лекин қаровсиз-ликдан у дам олин, ҳордиқ

чиқариш зонасини эмас, ташкилдиқ жойни эс-лати-ди. Ёни бошқа бир манзара. Кўп қаватли уйлар олдида-ги юзгина томорқалардаги дарахтлар шунчалар тар-тисиз экилганки, оқибатда биринчи қаватда яшовчилар кундуз кунлари ҳам чироқ қўниб ўтиришга мажбур бў-лимоқдалар.

Шаҳар Совети ижроия комитетиға қарашли ободон-лаштириш Бюш бошқармаси, турар жойлардан фойдала-ниш бошқармалари ва бошқа мутасадди ташкилотлар хёёбонларни меҳнатқашлар-нинг қўнилида дам олиш жойларига айлантириш тад-бирларини белгиланганлариде-шаҳаримиз кўрғиға кўрн-қў-ниб турган дарахтлар пар-варини ҳақида ҳам ўйлаб кўрсалар яқин бўларди.

Нояда ТУРСУН, доцент

БИР ПИЁЛА МАЙ

МЕН Маматкарим билан «Адибжон» Тошкент» посёлида танишиб қолдим. Ўзини ҳўнабодликман, деб таништиради. Ававалига суҳ-батимиз унча қовушаверма-ди. Лекин кейин «ёзилиб» кетди. Ҳаётининг атиқч бир саҳифасини очиб кўрсатди менга.

— Дунёда ўнча бахтсиз бўлса, биттиси менман, ана, — деди у чўқур уқ тортиб, ҳикояси сўнгиди.

Мен «Ўтга, унчалик эмас-дир», — дея олмадим.

Қишлоғимизда Яхшибой ака деган бўларди. Урушда икки қўлини икки оёғини ташлаб келган бу одамни биз, болалар ўзимизча «Ғу-ла амаки» деб кўярдиқ. Ким-дир раҳимдиллик билан эсаб берган тўрт гилдиракли ара-вачада ўтирар, ўн яшар жия-ни кўчама-қўча судраб юра-ди. «Ғула амаки» эса ҳеч нима-дан қолмас, ҳақиқия кўн-ноқ кайфиятда бўларди.

Овози ҳамон қўлоқларини ости-да жаранглайди: «Ней, са-дага, мана бу чўнтакда та-маки, манависида газет бор. Битта махорка ўраб бер-да, оғзинга солиб қўй...». Ана шу одам ҳам ўзини бахтсиз демади. Бу одам бўлса.

Маматкарим эса ҳали қирқча ҳам тўлгани йўқ. Аммо кўзларида чўқур ғам, ташвиш. Мана унинг менга айтиб берганлари.

— Кишининг ҳаётида шу-нақа дақиқалар бўладик, ўша биргина сонияда бўлиб ўтган воқеа ва унинг оқиб-ати бутун ҳаётининг, турмуш-турмушнинг ўзгаришчи юборади. Кейин ўша лаҳза-ни қайта-қайта эса олсан, унинг барча тафсилотлари, ичир-чиклари кўз олдин-да жонланаверади.

1974 йил июль оқшомини бир умр унутмайман. Унут-тиб ҳам бўлармики! Кўпни кўрган «31!» да кўни бўйи кўлхоҳ адибларидан пичан ташлаб, роса чарчаганман. Биз, шофёрлар, машинала-римизни уйларимизга олиб бориб қўйишни одат қилган-дик. Мен ҳам машинамининг чироқларини ёқганча қиш-лоғимизга олиб боради-ган йўлдан шамолдай тез елиб келаяттидим. Кимдир кўл кўтариб қолди. Қара-сам, ён қўлинингиз Мамату-рди ака. Тормозини босдим.

— Чининг, — дедим ка-бина ёшигини очиб.

Лекин у негадир шошила-вермади.

— Уна, бир минутта туш машинандан, — деди эли-нин.

— Нима гап? — деб сўра-дим тушайти.

Шу атрофда, чорраха ёни-да ёски бир мантхона бў-ларди. Маматурди ака мени ўша ёнча етаклади.

— Уч-тўртта оғайнилар уларчи чор бўлаётган эдик, — деди у, — сен ҳам хам-роҳ бўл. Сўнг бирча кета-миз.

«Мантхона» деган ёзув остида тўрт улфат ширакайф бўлганча «бири-бирига сўз бермай валдирашарди. Уни-си у дейди, буниси бу.

— Сиз тезроқ чиқарисиз, дедим қўшимга, — мен кут-тиб тураман.

Лекин шу пайт ҳалигилар-дан бири мени кўриб қолди: «Э, ўзимизнинг Ғайрат тоға-нинг ўғли-ку! Бу ёнча кел, ука! Ҳа, бўл!»

Рад қилдим. Ҳеч қўниш-мади. Дарҳол кўлимдан суд-раб келиб, ароқ тўқаттидим.

— Йўқ, — дедим мен, — рудда ҳеч қачон ичган эмас-ман.

— Сен ўз ҳўрматингнни ўзинг биласанми? Жеркиб берди ҳалигилардан бири. — ё бизни одам қаторига қўш-майсанми? Ҳали қўлингта руд тегиб қолиб, шунақа бў-либ кетдингми?

У десам бу дейишди, бу десам у. «Ғайрат тоға раҳ-матлигининг қўлидан бир пиё-ла чой ичганимиз, тушроғи юмшоқ бўлсин» деб туриб олишди. «Юз грамм билан бир нарсга бўлиб, кетарми-дим!» деган хайлга бордим...

Ўша пайтдаги иродасизли-гим учун ўзимни ҳамон ко-йийман. Қўлимга тузтаган пиёласини отиб ташламай-манми! Шарт машинамга ўтириб, жунаб қолмайма-ми!

Аммо ўшанда бунинг ак-сини қилдим. Пиёлани ичиб, бўшатиб бердим. Танамга илиқлик югургандай бўлди. Газетга дарҳол бир дона мант ушаттидим.

— Ҳа, мана бунинг ўғил бо-ланнинг иши деса бўлади, — елкамга қўқди Маматурди ака.

Орадан ўн минутча ўтгач, Маматурди ака иккалаимиз кишлоқ томон йўлга чиқдик. Сўлим ойдин меча эди. Ма-шина кабинаси деразасидан илиқ шабада сизиб киради. Мен завиқа тўлиб-тошган ҳолда «Қора кўзим»ни ди-моғда қўйлаб борардим.

Рўпарада — кишлоқча ки-раверишда чорраха бўларди. Худди шу ерга келганда мен ҳақиқия тезликни пасай-тирдим. Лекин бу гал не-гадир ундай қилмадим. Газ-ни тўла босганча ўтиб кета-вердим. Бир вақт Мамату-рди аканинг «Тўхта!» дегани-ни биланман, холос. Ўзимга келтиришча бўлмай, бир на-рса машина радиаторига қар-силлаб урилди...

— Ҳай-ҳай, ёмон бўлди, аммо ҳеч ким кўргани йўқ, хайрият, — дерди ди-рди титраётган кўзлари билан биламиздан ушлаганча Ма-матурди ака. — Иссингн-нинг борида жўнайвер, бола!

— Нима эди у? — сўра-дим овозим бўғилиб.

— Нима эди дейди! Одам эди, одам! Кимнингдир бошини единг! Секинроқ юр-санг ўлармидинг! Энди қў-наб қол! Ишқовимиздан бош-қа ҳеч ким кўрган йўқ.

— Одам? Аблаҳ! — дедим Маматурди акага. — Туш машинадан!

Бориб қарасам, ёшигина янгит экан. Кўлида ушлаб келаятган туғунни асраётган сочилиб ётибди. Нон, қан-дайди оқсат. Ўзи ниграй-ди. Қали жони бор эди...

«Ота... Ота...» — дерди ну-қул.

Даст кўтариб, кабинана еттидим. Маматурди акани чоррахада қолдириб, касал-хона томон ўқдай учиб кет-дим. Дарҳол йигитни опера-цияга етказдилар. Ярим со-атлардан сўнг навобатчи яраб бош чайчаб чиқди. «Бўлма-ди... Яна ўн минут ўтса, касалхонанинг иккинчи қа-ватидан кимнингдир фарди эшитилди: «Оҳ, фалак! Ел-ғизимни ҳам кўп кўрдинг!»

Ич-ичимдан эзилиб кет-дим.

Бечора йигит қосиб Са-римсоқ отанинг ёлғиз ўғли экан. Шу йили институтни тутатиб, келганди. Ота уни яқинда уйлантирмоқчи бўлиб юрарди. Ўша маш-ум ке-чада ўғил касалхонада оғриб ётган отасига оқсат олиб ке-таётган экан...

Менга етти йил беришди. Хотиним, бир ўғил, бир қизим қолди. «Улар-ку, амаллаб тирикчиликларини ўтказар, ўйларим мен, — аммо Саримсоқ отанинг аҳ-воли энди нима кечаркин? Ахир унинг ҳеч қани йўқ-ку, на хотини, на бошқа фарзанди, на жиян-пийни... Ишонган тоғи, ягона умиди шу бола эди».

Қамоқ муҳлатининг кунма-кун, тўлиқ ўтаб келдим. Ке-либ билдим: Саримсоқ ота ҳаёт экан. Фақат жуда қар-иб, мунайиб қолибди. Соч-лари тегирмончиники синга-ри оппоқ, кўздан қолибди. Кўздан қолгунча яқин кунда бир ўғлининг қабрига бориб, соғлабб ўтириб келаркан.

Келганимнинг ўн бешин-чи кунини чолнинг уйига бор-дим. Қўшнингнинг невараси, ўн ёшлардаги жанжи қизча эшин сулуриб юрган экан. Ота эса сўрида ёнболаб ётарди. Нурсиз кўзлари на-ёқадир узоқча тикилган. Бориб, титроқ кўзларим би-лан қўлини ушладим.

— Салом, ота! — дедим. Бошқа гап айтмадим.

— Сен Ғайратнинг ўғли-сан-а? — дабдурустдан сўра-ди у.

— Танидингизми? — де-дим мен.

Таниганда қавдон! — чолнинг овози бўғил-қолуқ чиқарди. — Сенинг овозинг-ни ўла-ўлгунимча, сўнгги на-фасимгача унутмайман, Ғай-ратнинг ўғли!

— Ота, — дедим аста, — мени кечиринг энди. Йазо муҳлатини ўтаб келдим. Чол оғир уқ тортиди.

— Аммо сен мана юриб-сан-ку, Ғайратнинг ўғли! — деди у ҳамон узоқларга тикилганча. — Азамат эса эн-ди қайтиб келмади. Сен эн-ди ўттизга кирдинг. Эҳ-ҳа, ҳаётинг энди бошланганди.

Кейин бирдан кўзлариде-ди ёш қолди.

— Тақдир ўзи бахти қаро-лик тамғасини босиб қўйган экан, пешонамга. Эзлик са-кимизда ёстидоқимдан айирди. Кейин икки қиз, ик-ки ўғилни олиб кетди. Энг кейин эса яна таянчим, овуғчогимин... Унинг бош-га сен етдинг, Ғайратнинг ўғли! Энди ким кўлади ме-ни? Қабрим устида ким йи-тлайди?

Нима қилишни билма-дим...

Орадан ойлар, йиллар ўт-ди. Ҳар ойда бир-икки мар-талаб Саримсоқ отанинг ё-нига борарман. Қўруқ борма-ман, албатта, майда чўда-дегадмай... У сенгинга сў-райди: «Яна бу сенми, Ғай-ратнинг ўғли!»

Ўтган йили ёзда у оғирла-шиб қолди. Ўз кўли билан касалхонага олиб бордим. Бир урим ой ёнида бўлдим. Мен ундан фақатгина бир оғиз: «Кечирдим сени, Ғай-ратнинг ўғли», деган сўзлар-ни кутган эдим. Лекин у айтмади. Балким, айтимоқ-

ИЖОДИЙ ИМКОНИЯТЛАР ВА МУАММОЛАР

ЖИЗЗАХ ОБЛАСТЬ ТЕАТРИ ГАСТРОЛЛАРИНИНГ ЯКУНИ
МУНОСАБАТИ БИЛАН.

Фрунзе ЖУРАЕВ

АБДУЛМУКИ, ҳар бир театрининг ижодий қиёфасини белгиловчи манба — унинг репертуари. Совет театри ўз репертуарини шакллантиришда аввало партиявийлик ва халқчилик принципларига ососланади, ҳаётимизнинг қунақлиги таллабдан келиб чиқади. Бироқ бундан ташқари, репертуар масаласини ҳал этишда ҳар бир театр коллективининг ўзига ҳокимияти бўлиши ҳам бор.

Юсуф Рамаёвнинг номидаги Жиззах об-ласть театрининг бош режиссёри Баҳодир Назаров билан бўлган суҳбатларимизнинг биринчи, театр репертуарини яратишда қандай принцип-ларга амал қилади деб, сўра-дик.

— Бундан икки йил муқад-дам, — деб гап бошлади ре-жиссёр. — Театрга нисба-тан келганда, томошабин-лар билан ижодий ўрнаниш ўтказдик. Мақсад уларнинг театрга муносабатини, истак ва мулоқозларини билиш эди. Сўзга чиққанлар шаҳар марказида театр учун қо-шо-на қурилган ҳақида фох-ла-ниб гапирдилар. Лекин унинг саҳнасида сийқа асарлар кў-проқ ўрин олган деб, театри-миз репертуарини танқид қил-дилар. Чиндан ҳам саҳнада «Фотима хо-ланинг лотерея-си», «Ярим тундаги ўғирлик», «Ҳал қилувчи тунда», «Тунда-ги қисса», «Кайнона» каби то-рақчилик ва мулоқозлар билан, бадий жихатдан саба-спектакллар кўпроқ кўрсати-лан экан.

КПСС Марказий Комитети-нинг 1983 йил Плену-мининг қарарига асосан, Ўзбекистон Компартияси Марказий Коми-тетининг Республикада театр саъ-нати-ни янада яхшилаш тўғрисида қабул қилган қа-ро-рларидан кейин театримиз ба-дий соҳа репертуарини қайта кўриб чиқиб, ҳозирги ва ба-дий жихатдан савияси паст асарларини саҳнадан олиб ташладик.

Томошабинлар репертуар ҳақида фикр юритиб, мажон ва рус классиклари ҳамда, қардош совет драматург-ларининг энг яхши пьесаларини, «Тоҳир ва Зухра», «Фарҳод ва Ширин», «Лайли ва Мажнун»,

мудҳиш воқеаларни содир этувчи асосий манбага айлан-ган, ҳоло. Бу — актёрлар Х. Бекинов ва Ғ. Ҳусновнинг ярат-ган Фотима ва Солиҳбой об-разлари нотўғри талқин этил-ган ҳудуд улар иштирокида ўтказилган саҳналар таъсир-лиги дегап эмас, албатта. Шун-дай бўлса ҳам, спектаклда бу об-разлар асарнинг асосий то-ғриси, бош мазмунини ҳал этувчи ҳақиқатларни даража-сига кўтаришмаган. Шунинг учун бўлса керак режиссёр асарини саҳналаштириш жа-ри-ида спектаклга бошқача йўналиш беришга, яъни яқин ўтмишда ўзбек хотин-қизлари-нинг фоживай тақдирини кўр-сатиш масаласини бош мазму-ни қилиб олишга бўйсундирган. Шубҳасиз, бу мазму ҳам, ҳамма ижодига асосий ўрин тутди, жумладан, «Бой ила хизматчи» драматизми ўзининг чуқур бадиий ифодасини топ-ган. Спектаклда Хонона об-разидан мустақил, қолган ҳам-ма хотин-қизлар образи Жа-миладан (артист Ж. Азимова) тортиб то Мостанга (артист С. Алиева) спектаклнинг асо-сий ҳақиқатларига айланди. Шунини диққатга сазоворик, режиссёр хотин-қизларнинг аниқли қисматини ақс этти-ришда уларнинг ижтимоий ке-либ чиқилишига катъий назор — қамбали қилди Губахорам (артист С. Абдуллоева) ҳудуд бой хотин Хононадан (артист З. Урабзонова) барибир ўз-вара-ли, адолатсизлик, разолат дунёсида ҳаммасининг қисма-ти бир — фоживай, деган фикрини олдинга сурди. Об-разлар талқини, мезансцена-лар, қаҳрамонларнинг муно-сабати, воқеалар ривожини, ба-дий ва музикавий безак — ҳаммаси ана шу ғояни очиб-ди-йилтирилган. Спектакл бош-лашда саҳнанинг ичкариси-да чамбарча ортда гира-ши-рада паранки ва чачон ёпи-ган кўп-қизлар шам тутган бир-тўда аёлларни кўрадик. Спек-такл ниҳосида эса, Жамила заҳар ичиб ҳалок бўлгандан кейин саҳна аста қоронғула-шди. Ичкари хоналардан, ҳовли йўлакларидан тирик аёллар эса, ёниб турган шамлар кўрнанди, ҳоло. Со-лиҳбойнинг ҳовлиси зим-зи-м...

разини ҳаёт ҳақиқатидан узоқ-роқ, шунинг учун пьесанинг конфликтини ҳам реал воқеа-ларга асосланган деган муло-ҳазалар ҳам айтилды. Драматургияда ахлоқ мазмунига беришдан бир қан-ча асарлар яратилди. Улар орасида, айниқса, И. Султо-нинг «Йомон» драматизми ўзининг чуқур ҳаётий фалсафийлиги билан ажралиб турди. «Ари-засига кўра» драматизми ҳам коммунистик ахлоқ муаммоси кўтарилган, бироқ унинг ҳал этилиши мутлақо ўзгача. Хо-ро-зиги замон илмий техника тараққийлагандан инсон маънавий жихатдан орқада қолса — унинг интеллектини билан ҳаёт ҳақиқа-ти ўртасида зиддият туғилиши мумкин. Ҳамма гап шунда-ки, одатда ақсират одамлар (улар қайси сабабда, қайси ла-возимда бўлишдан қатъий назор, бунинг устига у ана иш жихатдан пенсияга ақиллашган бўлса) ҳаёт тараққийлагандан орқада қолган бўлсалар ҳам Ботировдек бу ҳолни мардлар-ча эътирф этишмайди. Аксинча, кўп-қизлар қолқинларини ниқоблаб, ўзларини ҳатто-ки ҳаётимиз тараққийлагандан у-стун кўймоқчи бўладилар. Бо-тиров эса ҳақиқий коммунист сифатида, ўзининг граждалик бурчини тоғи тўғри ағилла-ган ҳолда ариза бериб лавозим-дан воз кечди. У ўзининг шахсий манфаатини эмас, бир-лашманинг истиқболини на-зарда тутиб шу қарорга кела-ди. Ҳаётда бундай иродали инсонлар қанчалик кам топил-ди. Асарда Ботировнинг инсон сифатида, коммунист сифати-да юксак ахлоқий принцип-ларни моҳирона ақс эттирилган. Аввало шунини айтиш кераки-ки, спектаклда ҳар томонлама ба-дий яхлитликни эриштирилган. Режиссёр иши, актёрларнинг ижроси, расмонинг беағзи, махсус басталланган музика бу-ларнинг ҳаммаси томошабинда эътироз туғдирмайдик. Аксинча, Ботиров ва унинг атрофида содир бўлаётган воқеалар ки-шини ҳажжонга солади. Ре-жиссёр драмани саҳналашти-ришда Ботировнинг директор-лик лавозимидан озод бўл-гандан кейинги муҳитини, яъни оилада ва атрофда унга нис-батан пайдо бўлган муноса-бат...

Театрнинг «Монсерро» ва «Аризасига кўра» спектаклидан кўринишлар. С. КАҲАН ФОТОЛАРИ

«Алломиш», «Гулсера», «Нур-хон» сингари аjoyиб музика-лий драматургия, шунинг-дек, мактаб болалари учун спектакллар кўриш орзусини билдирдилар.

— Одатда, — деб давом этади режиссёр, — актёрнинг ижодий имкониятидан кўра, орзуни устун қилади. Кўпчи-лик актёрларнинг томошабин-ларнинг тақлифларини қу-ватлаб, мураккаб асарлар ус-тида иш бошлашнинг тавсия-этишиди. Томошабиннинг орзу-истаги, коллективимизнинг ижодий ишқовати яхши. Шуб-ҳасиз, «Ҳамлет», «Макр ва му-ҳаббат», «Ҳонона» гуноҳдор-лар, «Васо Железнова» каби жехон классикаси, юқорида айтилган миллий музикали драмаларни кўриш вақти ке-либ қолар. Бундай аjoyиб асарларни саҳналаштириш п-ле-ида бор. Бироқ айни ҳо-ро-зиги вақтда коллективимиз бундай ижодий имкониятга эга эмас. Оғир юк, айниқса, ижодда, майиб қилиб қўйиши мумкин. Шунинг учун биз ре-пертуар таллашда ижодий имкониятимиздан келиб чиқа-га. Ҳозирча саҳнада юқо-рида айтилган асарлар синга-ри салмоқли спектаклларнинг йўқлиги ҳам аввало шу билан изоҳланади.

Ҳақиқатан ҳам, театрининг ижодий коллективини асосан ёшлардан иборат бўлгани учун мураккаб драмалар ва музикали драмалар яратиш даражасига ҳали кўтарилишга йўқ. Бу ҳол ҳаттоки, ай-рич спектаклларнинг йўнали-шини ўзгартиришга ҳам олиб келган. Бунга «Бой ила хи-з-матчи» драматизми мисол қи-либ олиш мумкин.

Маълумки, Ҳамзанинг бу мажбур асарида ўлкаимизда Октябрь инқилоби арасида синфий курашнинг қасқин ту-ш-лиши ва бу кураш жараёни-да Гофир сингари маҳна-та-лар орғида ниқобий эъти-қоднинг шаклланиши ақс эт-тирилган. Б. Назаров саҳна-лаштириш мажбур спектакл-ларини ўзгартиришга ҳам олиб келган. Бунга «Бой ила хи-з-матчи» драматизми мисол қи-либ олиш мумкин.

кабиретонини эслатади. Спек-таклнинг бошланғич ва яку-нида ҳам режиссёр хотин-қизларнинг эътиборини ўтказди. Унинг асосий мақсад қилганлиги-дан далolat беради. Фикри-мизча, театр ўз ижодий имко-ниятидан келиб чиқиб асарини шу йўсинда саҳналаш-тириб янгилимаган. Ҳозир театр репертуарида ҳаммаси бўлиб ўн икки асар бор. Бу кўрсаткич об-ла-ст теат-ри учун қамқил қилади, ал-батта. Репертуар актизида йўқ деганда 20—25 асар бўлиши шарт. Бироқ, асосий гап спектаклларнинг сониде эмас, уларнинг ғояви ва бадиий си-фатида. Бунинг учун драма-тургиямиз оригинал ва ҳар жихатдан мукамал асарларга бой бўлиши лозим, токи ҳар бир театр ўз ижодий имко-ни-я-тига қараб керакли асарни таллай олсин. Ҳақиқатан ҳам, драматургияда кўп янги асарлар яратилмоқда. Афсу-ски, уларнинг ақсиратиш иш-си воқеаликдан олдинган бўл-са ҳам, мазму жихатдан тор, бадиий савияси замон талаби-га жавоб беришмайди. Уларда катта фалсафий унунлашма-лар, кишини бекитиб ўйлашга мажбур қилган ҳаётий му-во-мо-лар кўринмайди. Бундай асарлар, фикримизча, режис-сёрга ҳам, актёрга ҳам маъ-на-вий ва ижодий озуқ бериш-майди. Агар борию яхши саҳна асари пайдо бўлиб, ижодий имкониятларга тўғри кел-са яхши. Бундай асарлар тез саҳналаштирилади. Бунга У. Умарбековнинг «Аризасига кў-ра» психологик драматизми ёр-иш мисол бўла олади.

Б. АСАР Ҳамза номидаги Ўзбек давлат академик драма театридан ташқари қа-тор театрларимизда ҳам саҳ-налаштирилди. Шунингдек, қар-дош республикаларимиз те-атрлари репертуаридан ўрин олмоқда. 1982 йилда драмату-рия соҳасига ўтказилган Бу-туни-нинг конкурсига ҳам асар-ларнинг бадиий тақдирини, Ма-нбуда асар ижодий бахо-ли-шини билан бирга ундаги бош қаҳрамон Қудрат Ботиров об-ра-зини ҳаёт ҳақиқатидан узоқ-роқ, шунинг учун пьесанинг конфликтини ҳам реал воқеа-ларга асосланган деган муло-ҳазалар ҳам айтилды. Драматургияда ахлоқ мазмунига беришдан бир қан-ча асарлар яратилди. Улар орасида, айниқса, И. Султо-нинг «Йомон» драматизми ўзининг чуқур ҳаётий фалсафийлиги билан ажралиб турди. «Ари-засига кўра» драматизми ҳам коммунистик ахлоқ муаммоси кўтарилган, бироқ унинг ҳал этилиши мутлақо ўзгача. Хо-ро-зиги замон илмий техника тараққийлагандан инсон маънавий жихатдан орқада қолса — унинг интеллектини билан ҳаёт ҳақиқа-ти ўртасида зиддият туғилиши мумкин. Ҳамма гап шунда-ки, одатда ақсират одамлар (улар қайси сабабда, қайси ла-возимда бўлишдан қатъий назор, бунинг устига у ана иш жихатдан пенсияга ақиллашган бўлса) ҳаёт тараққийлагандан орқада қолган бўлсалар ҳам Ботировдек бу ҳолни мардлар-ча эътирф этишмайди. Аксинча, кўп-қизлар қолқинларини ниқоблаб, ўзларини ҳатто-ки ҳаётимиз тараққийлагандан у-стун кўймоқчи бўладилар. Бо-тиров эса ҳақиқий коммунист сифатида, ўзининг граждалик бурчини тоғи тўғри ағилла-ган ҳолда ариза бериб лавозим-дан воз кечди. У ўзининг шахсий манфаатини эмас, бир-лашманинг истиқболини на-зарда тутиб шу қарорга кела-ди. Ҳаётда бундай иродали инсонлар қанчалик кам топил-ди. Асарда Ботировнинг инсон сифатида, коммунист сифати-да юксак ахлоқий принцип-ларни моҳирона ақс эттирилган. Аввало шунини айтиш кераки-ки, спектаклда ҳар томонлама ба-дий яхлитликни эриштирилган. Режиссёр иши, актёрларнинг ижроси, расмонинг беағзи, махсус басталланган музика бу-ларнинг ҳаммаси томошабинда эътироз туғдирмайдик. Аксинча, Ботиров ва унинг атрофида содир бўлаётган воқеалар ки-шини ҳажжонга солади. Ре-жиссёр драмани саҳналашти-ришда Ботировнинг директор-лик лавозимидан озод бўл-гандан кейинги муҳитини, яъни оилада ва атрофда унга нис-батан пайдо бўлган муноса-бат...

лиқа, бачкана характерларга берилмаслиқа, воқеаларни ошириб юбормасдан ҳаққоний ифода-лашга эрданлашган. Шун-инг билан бирга режиссёр ижодининг ортиқча чеклама-дан ҳам. Саҳнадаги маълум да-режадаги эриқчилик актёрларга ўз қаҳрамонларини яхлитроқ тасвирлашга имкон берган. Бу спектаклда ҳам ягона ен-самбле яратилган эриқчилган. Саҳнадаги воқеалар, қаҳрамон-ларнинг маънавий чекланганли-ги, тубанлиги қатъий қулги ос-тига олинади. Театр Г. Гага-релиннинг «Хонума» ва М. Шамхаловнинг «Кайнона» ко-медияларини ҳам шу йўсинда саҳналаштирган. Бу спектакл-лар ҳаётимизда учрайдиган иллатларни фох этишга ундай-ди.

Б. Назаров саҳналаштирган «Монсерро» спектакли ҳам ўзининг ғояви ва бадиий сал-мо-қи, сиёсий мазмундорлиги, замонавийлиги билан ажралиб туради. Спектакл шунчалик ҳозирги кун нафаси билан су-ғорилган, агар қаҳрамонлар-нинг кийими давримиз либоси билан алмаштирилса, гўё са-ҳнадаги воқеалар Венецияда ў-тган асарнинг биринчи ярида эмас, балки шу кеча-қундузда Лотин Америкасида, чунонки, Чили, Сальвадор, Гондурас, Гватемала, Гренада каби дав-латларда содир бўлаётган ҳо-латларни кўрсатди.

Театр гастрол репертуари-да атиги битта музикали дра-ма спектакли бор, ҳоло. З. Фатхуллин, Ш. Саъдулла ва С. Ботоевнинг «Ватан ишқи» аса-ридир. Бироқ бу спектаклнинг тўла мазмун музикали драма деб бўлмайди. Тўғриси, бу спектакл бир-бирига ўзайи бўлганларини, айрича ашула ва кўп-қизлар билан жихатланган драматизм. Шунинг учун ҳам режиссёр Насрулло Қобу-лов саҳналаштирган мажбур спектаклда музикадан кўра, драматик саҳналарга мукамал ишланган. Худди шу аҳвол Г. Гагарелиннинг «Хонума» коме-диясида ҳам содир бўлган. Та-бийки, асар аниқ бир жанр-да яратилган бўлиб, саҳнада бошқа жанрда қўйилса, унинг бадиий шакли бўлибди. У за-навтида асарнинг умумий йў-налишига салбий таъсир этиши мумкин. Бу ҳолда образлар саҳнада қанчалик тўғри ҳал этилмасин, қизилари ва маж-мундор мезансценалар қурил-масин, умумий яхлитликка эри-шиш тоғи қийин.

Хўш, Жиззах театри музика-лий драматургияда тўғри туриб, нега унинг саҳнасида ҳаққоний савган ҳақиқий музикали дра-ма спектакллари қўйилмаптир? Бунинг асосий сабаби — те-атр ижодий коллективининг ҳо-ро-зиги солист-вокалистларнинг деярлик йўқлигида. Оркестрда ҳам профессионал музикант-лар етишмайди. Уни бошқара-диган раҳбар орастр эмас, хор дирижёр. Бундан ташқа-ри балет ва хор ҳоҳлариде деярлик бирорта мутахассис, шунингдек, меллака балет-мейстер йўқ. Бу аҳволда қан-дай қилиб томошабин орзу-ни қилган «Тоҳир ва Зухра», «Лайли ва Мажнун», «Гул-сера», «Нурхон» каби музикали драмалар пайдо бўлиши.

Ҳамма гап шундаки, театр бу аҳволга бўғиб йили кеча тушган эмас, 5—6 йил илгари ҳам шу тариқа эди. Бу ерда масала музикали драма яратиш учун малакали хитисасор борасида эмас, балки ижодкор кадрлар теъдиди ҳақида ҳам қийин муаммолар келиб чиқ-моқда. Профессионал ижодий кучлар етишмаган десак, ҳа-то бўлади. Ҳар йили Тошкент-даги олий ва ўрта бадиий ўқу-юртларда етарли миқ-дорда турли мутахассислар етиштирилди. Масалан, Жиз-зах театрига турли сабабдан олий ва ўрта маълумотли иш-ишкорлардан 25 киши юбо-рилган. Шу кунгача улардан яқин қолди. Уш-жой билан театрини элимаганидан ёшлар театрдан кетишга мажбур бў-ладилар. Айричлар эса, театри-нинг гримхоналарида ашамол-ди. Ижодкорларга, айниқса ёшларга шарт-шароит яратил-мас, қандай қилиб театр те-лантларга эга бўлиши.

ХАЛҚИМИЗНИНГ аjoyиб мактаби бор — дарҳат бир ерда кўқариб, ҳосил беради, дейишди. Чиндан ҳам, тўғри. Ёш ижодкор ҳам ҳақиқий санъаткор сифатида бир театр-да ишлаб истеъдодини ўстири-ши, ижодчилик маҳоратини эгаллаши, ижодий қамолотга етиши мумкин. Шунда театр ҳам аниқ бир бадиий шаклга, мустахкам актёрлар ансамбли-га эга бўлади. Ёшлар бир йил ҳам ишламай кетиб қолсалар, унда театр ҳеч қачон қучли ижодий организм даражасига кўтаришмайди. Неҳотки, об-ла-ст ташкилотларининг театри-нинг истиқболни ташвишга сол-мас!

Гастроль спектаклларига қа-раганда, театрининг репертуар-ташвиш соҳасида тугган йў-ли тўғри. Коллектив ҳозир ижодий элимаганидан йўлида. Бу йўл мураккаб бўлса ҳам, те-атрнинг ижодий муваффақиятлар сари ундамоқда. Лекин театр олинда турган муҳим му-аммолардан бири — ўз жан-рини аниқлаб олиш зарур. Чунки театрини асосатда қо-ли-риб бўлмайди.

Хўш, Жиззах театри музика-лий драматургияда тўғри туриб, нега унинг саҳнасида ҳаққоний савган ҳақиқий музикали дра-ма спектакллари қўйилмаптир? Бунинг асосий сабаби — те-атр ижодий коллективининг ҳо-ро-зиги солист-вокалистларнинг деярлик йўқлигида. Оркестрда ҳам профессионал музикант-лар етишмайди. Уни бошқара-диган раҳбар орастр эмас, хор дирижёр. Бундан ташқа-ри балет ва хор ҳоҳлариде деярлик бирорта мутахассис, шунингдек, меллака балет-мейстер йўқ. Бу аҳволда қан-дай қилиб томошабин орзу-ни қилган «Тоҳир ва Зухра», «Лайли ва Мажнун», «Гул-сера», «Нурхон» каби музикали драмалар пайдо бўлиши.

Мени кўнган бўён хушовоз хонанда, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист Шерали Жураев кўнқилар мафтун этиб келди. Мен унинг ширали овозини, кўнқил айтиш услубини ҳеч бир хонандага қисс этолмайман. Сизлардан севимли хонанамиз Ш. Жураев ҳақида мақола беришларингизни илтимос қиламан.

Шеробод райони Зебо БҒРИЕВА

Редакциямизга/худди шундай мармуздаги бошқа «қу-лаб газетлардан ҳам мактублар келган. З. Маликова, А. Жураев, Э. Юсупов (Самарқанд), М. Тиллабоева, А. Аҳмадалиев (Наманган), К. Анваров (Жиззах), Т. Мадранимова (Андижон), Б. Қўзиев (Навоий), Н. Отахонов (Тошкент) ва бошқалар.

Уларнинг илтимосларини инобатга олиб, қўйида хонан-данинг анкетаси саволларига жавобини эълон қиламиз.

Шерали ЖУРАЕВ, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист

1. Аввало инсон бўлишини. Менинча, ҳақиқий инсон санъатининг қайсидир турини севади албатта. Ёшларимдан расм чизишга ва кўнқил айтишга иштиғийи билан эди. Улғайиб борган сари улардан бири қалбимга маҳ-камроқ ўрнашганини сез-иб қолдим. Бу — кўнқил эди. Тинимсиз хирғилларимнинг боиси бу — санъат бутун вужудимни қамраб олди. Шу-шу кўнқилчи бўлиб кетдим. Лекин орауим ўшадди, дея олмайман Чунки унинг чега-рини йўқ. Ўйлаб юрган орзуга етишимиз дағанда, юратимда ундан ҳам юксак-роқ ният туғилди. Битмас-туганмас орзулар қанотиде-яшай, айниқса санъаткорга илҳом бағишлайди.

2. Тақлиднинг санъаткорга кўрсатганидан «наромат»ни эрта англаб етганман. Шун-инг учун тақлиддан ҳамма-ни қочқиман. Мен тақлид-дан ижодий фойдаланиб ўз йўлини топиш, кўнқилчи-учун фойдали, деб ўйла-ман. Лекин тақлид билан санъатга кириб келиб «санъ-аткор» бўлиб қолиш — хавф-ли.

3. Ишонмайман. Менда бўлган эмас. Санъаткорда бахтли тасодиф бўлган чоғ-да ҳам бунини ўзи сезмаса керак. Лекин бу ҳодисани тўғри тушуниш лозим. Акс ҳолда турли бахтли тасо-дифлар санъаткорга салбий таъсир қилиши мумкин. Бундан эсанкираб кетиш ҳо-л-лари баъзи санъаткорлар ҳаётида учрайди. Умуман, бахтли тасодифни тўғри тушуниб, уни ижодига синг-дирган санъаткоргина халқ қалбидан жой олади.

4. Тўғриси, мажбур савод мени ҳажжонга солди. Қуло-ғим остида Мазмуруқон Узо-қовнинг дилгир кўнқиллари, Комилжон Отаиевнинг ўйноқ оҳанглари янграган-дай бўлди. Кўнқилчи сифати-да ҳамма уларнинг ўлмас санъати олдида таъзимда-ман.

5. Биринчидан, тақлидчи қам-лаб олган соҳасининг бил-имдонли бўлиши. Иккинчи-дан, кишини эмас, нима-ни тақид қилаётганини яхши

1. Ёшлигингизда ким бўлишни орзу қилгансиз? Уша орзуингиз ушадими?
2. Тақлид қилганимиз? Умуман, тақлид ҳақида қандай фикрдасиз?
3. Бахтли тасодифларга ишонасизми? Шундай тасодифлар ҳаётингизда бўлганими?
4. Санъаткор шахси ҳақида идеализмиз?
5. Тақлидга муносабатингиз? Санъат танқидчилари фаолияти Сизни қониқтирадими?
6. Сизга энг қучли таъсир этган санъат асари ёки китоб қайси?
7. Сизнингча, санъатнинг қайси соҳалари илгор, қайсилари оқсаяпти?
8. Сизнингча, халтурчи қандай пайдо бўлади? Уни ўзингиз фох қилишни истасизми ёки бошқа-лар фох қилганини маъқул кўрасизми?
9. Қийинчиликларини қандай енгиб ўтасиз?
10. Санъатнинг умуминсоний қиммати ҳақида нималар дея olasиз?
11. Сиз ҳамиша интилган орзу?

қўнқилчиликнинг баъзи қир-ралари кишини қувонтиради. Лекин радио ва телевидение орқали берилаётган баъзи кўнқиллар тингловчинини қониқтирмайди. Бир хил ва тақдор қўнқиллар қўнқаймоқ-да.

Театримиз аҳволини жид-дий ўйлаб қўриш керак. Чунки бу соҳа ниҳоятда оқсаяпти. Томошабинни те-атрга жалб этиш йўллари, репертуарини сира унутмас-лигимиз лозим. Айниқса, кўнқина об-ла-ст театри-да декорациялар гарби иш-ланади. Спектакл мазмунига хизмат қилмайди.

Театрга кўпроқ ёш истеъ-до-лар жалб қилишни не-кералигини ҳаётнинг ўзи кўрсатмоқда.

8. Халтура — санъаткор-нинг ўз иштига эътиборсиз-лигини пайдо бўлади. Баъ-зи кўнқилчилар борки, ре-пертуаридан сановий кўнқил-ни қайта-қайта саҳнада айти-верадилар. Уни тинглашга ҳақ уласин киши. Бу ҳам халтурчиликдан бошқа нар-са эмас. Мен бу касаллиқни ҳа-ма бир ёшдан бош чиқа-риб йўқотишни истайман.

9. Бунини қийинчиликка ду- chor бўлган киши яхши била-ди. Мен қийинчиликни мус-тахкам ирода ва яхши кў-нқил билан енгиб ўтаман.

10. Санъат гўзаллик ва поклик тасвили. Ҳар тал қўнқилчи овоз олганимда бунинг илдан хис этаман. Санъат-нинг қудратли сеҳри орқали ёмон хислатларга эга одамни тарбиялаш, эъзулликка қақи-риш мумкин. Масалан, ҳо-зи-р жихон халқлари кўнқил орқали Тинчлик суёнини баралла қўйламоқдалар. Бу-нинг аjoyиб натижалар беришига асло шубҳа йўқ.

11. Бир кўнқил қўйишга, ҳатто, тоғу тош ҳам тингласин. Ер шарини, майллага, бир зум айланишдан тўхтасин...

7. Тасвирий санъат ва

БОЛАЛАР — БАХТ ЭЛЧИЛАРИ

Суҳбатдошимиз — Комил Ерматов номидаги «Ўзбекфильм» киностудияси қошидаги мульти-фильмлар бирлашмасининг режиссёри, таниқли дуб-ляж артисти Ойдин МУРОДХУЖАЕВА.

— Ойдин Қодировна, илк ижодий қадамларингиз қан-дай бошланган эди?

— 1964 йили кино сту-диясида киноактёрлар студиясига конкурс эълон қилинган эди. Ундан муваф-фақиятли ўтиб штатсиз иш-га қабул қилиндим. А. Ост-ровский қомидати Тошкент Театр ва расмоний санъати институтини тугатганидан сўнг эса кино актриса бўлиб, дубляжда иш бошладим. 1965 йили дубляж пехида режиссёр Солиҳон Исхан-даров бир ёш қизчага овоз бериш ширларини ўрта-та-ганда мен ҳам у кишига ёр-дам бериб, қизчага қандай қилиб овоз бериш керакли-гини кўрсатга бошлаганимда Солиҳон ака «Қизим, кел сени бир синиб қўйиш» деб қолдирди. Биринчи му-тақил ишим «Ўттиқ кийган мушукча» фильмидаги си-ч-қонча овози бўлган. Ора-дан икки йил ўтган, дубляж режиссёри Солиҳон Исхан-даров ва мени «Эшқини очинг, кўн-қил чалинапти» бадиий фильмидаги ўн икки ёшлар-га ти бола Генага овоз бериш учун тақлид қилди. Шу-шу болалар дунёсига ошқиман.

— Маълумки, Сиз «Сай-ёб қўнғирғи», «Фидойи», «Ез ёғирин», «Дилбарим», «Шиддат», «Йигит ва қиз», «Қонот горнинг сир», «Дилором», «Йилнинг тўрт фасли» каби қатор филь-ларда эпизодик роллар иж-ро этгансиз. Бу роллар сизга нима билан характерли?

— Фильмларнинг савияси ҳар хил бўлади. Уни эса то-мошабинлар ҳал қилади. На-заримда, фильмининг баҳола-нишдан қатъий назор у фа-қат фильм ижодкорларига ўзига ҳокимияти бўлиши уй-ғота-ди. Шу нуктага назардан ҳар бир роль мен учун қар-дир. Назаримда, ҳар

КАХЕТИЯ ТУПРОФИДА

Боши иккинчи бетда

Маран — вино сақланадиган ва дегустация қилиб қўриладиган жой. Бу тахминан ўттиз-қирқ квадрат метр келадиган, вино ҳиди уфуриб турган, сал заҳ на нимкорон-гу хона эди. Лекин вино боқчалари, негидир кўринмасди. Маълум бўлишча, грузинлар катта кўзалари ерга кўмиб, винони ушаларга солиб қўйишаркан. Ихчам кўзалари беш йиллик, ўн йиллик винолар сақланаётган ўша хумларга ботириб ола бошларди. «Сизларни кутиб ўтирган болаларингизнинг соғлиги учун!», «Дўст-литимиз боқийлиги учун!», «Эзгулик учун!», Қадаҳлар шўх жаранглайди.

Бир вақтлар бизнинг ота-боболаримиз ҳам кўболо мусалласлар тайёрлашарди. Мехмонларни шу мусаллас билан сийлашарди. Нега бу анъана унутиб қўйди? Йўқ, бизга бунақа хашамдор маранлар керак эмас, Аммо Умар Хайём таърифлаган «майи луб» керак! Кўп жойларда уни араққа алмаштириб, анимиз кўнралибди. Ҳозир ҳаётда узумчилик билан шуғулланадиган кўжаликларида ҳам мусаллас тайёрламай қўйишди. Ўй-маъракаларда эса дастурхоннинг устида арақ қалашиб кетди.

Майли, мавзудан чиқиб кетмайлик. Кайфияти ошиб қолмасдан аввал иккинчи қаватга кўтарилайлик. Маранда узоқ ўтириб қолиш яхши эмас.

Иккинчи қаватда ошхона, болалар хонаси. Биз болалар хонасига таниш бешикни кўриб, қувониб кетдик. Грузинлар ҳам гўдакларни бешикка бешаркан. Бешик хашамдор, безақларга бой. Учинчи қаватда эса кенг мехмонхона, ёнида хоҳоналар. Уй бекаси аллақачон столни дид билан беаза қўйган экан. Ҳадемай, оила аъзолари: аёллар, болалар киришиб биз билан ўтиришди. Болалар одоб билан бизга савол беришарди. Тошкент шаҳридаги мактаблар, Гаали эзилмаси ва ҳокимзо-лар қизиқтирди уларни.

Биз саволларга баҳоли қудрат жавоб қайтаршди билан бирга, ўзимиз ҳам грузин деҳқонининг ҳаёти билан қизиқмак.

«Сантори» колхози ҳаммаси бўлиб минг гектар майдонга эга экан. Шундан 600 гектари тоқозор. Хўжалик ҳар гектар ердан 80 центнер атрофида ҳосил олар, узумининг ҳар бир килограммининг давлатта эили тийиндан сотар экан.

Ўсимлардан бири Грузия узуми жаҳонга машҳур эканлигини, унинг қандилик даражаси 18 процентга етишини фахр билан тақдорлар. У бизнинг узумларда қандилик даражаси 23 процент эканлигини шундай ширин неъматнинг хариб нархи атиги ўттиз тийинлигини билмас экан. Ўсим бирмас майли, лекин биз бизнинг мутахассисларимиз билан, масалан, тешилиш жойларда жиддийроқ қилиб қўйсалар ёмон бўлмас эди.

Кахетияликлар қинда тоқин кўмайди, ёмғир кам бўлган йиллардагина сугориларди. Текалган ҳаратнинг каттагина қисми ҳам колхозчиларнинг иш ҳақига қўйиладди.

Албатта, бу ерда ёпасига қўрилган хашамдор уйлар фақат ана шу даромад эвазига бўлган десак, бир томонламаликка йўл қўйган

бўламиз. Бу ўлкада томар-қалардан ҳам жуда яхши фойдаланишарди. Кахетиядаги колхоз ва совхозларда томар-ка 25—40 сотих. Ўнг муҳим, РАПО томорқачилар фаолиятини ҳам эътибордан четда қолдирмас экан.

Республика агроаноат бирлашмаси жамоат таъши-лотлари билан шахсий хўжаликлар орасида жуда яхши муносабат ўрнатилган эриш-ган. Абаш, Самтрел, Гарда-нос районларида бунинг учун кооперациялар тузилган. Бу районларда йил бошидаёқ шахсий хўжалик аъгалари билан шартномалар тузилади. Кооперация техника, ўғит ажратишни ўз зиммасига олади, томорқачи эса ҳосил-ни қабул пунктига топшира-ди.

Статистика бошқармаси томарқаларга сарфланган ҳаражатлар ва ҳосилини тўла ҳисобга олиб боради. Жўмла-дан, ўтган йили Кахетиянинг аксарият районларида томар-қалардан 150 центнердан узум олинган. (Эътибор берилсинки, колхозлардагидан қариб икки баравар кўп).

Ўнг муҳими, томарқалардан қиндан ана шу ҳосил ҳам колхоз планига қириққан. Ибратли таъриб. Шунинг учун ҳам хўжалик раҳбарлари томарқаларни эътибордан четда қолдирмаслиқка ҳара-кат қилишарди.

Грузияда бизга ўхшаб ян-ги ерлар ўлаштириш имко-қиятини йўқ ҳисоби. Деҳ-қончилик қилиш мумкин бўлган майдонлар ҳар томон-лама чегараланган. Аммо пунга қарамай, томарқа ма-саласига бағрикенглик билан қараганликларни бизга маъ-қул бўлди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XVI пленумида ўрилди тан-қид қилингандек, бизнинг республикамизда қишлоқ хў-жалигига раҳбарлик анча тарқоқлашиб кетган. Хўжа-ликларнинг планлари рес-публика агроаноат бирлаш-маси, республика Қишлоқ хўжалик министриги, кол-хозлар кенгаши ва бошқа бир талай жойларда қўри-лади, муҳомака қилинади. Айрим районларимизда тур-ли министрлик ва бошқа ма-малатга қарашли хўжалик-лар бўлиб, бу нарса бошқа-ришни анча мураккаблашти-ради. Грузияда эса мазкур министрлик ва бошқармалар-нинг ҳаммаси республика агро-аноат бирлашмасига бўй-сунади. Бирлашма ҳатто катта шаҳарлардаги консер-ва заводлари, чой фабрика-ларида ҳам раҳбарлик қила-ди.

Аниқроқ тасаввурга эга бўлиш учун республика агро-аноат бошқармасига қара-шли «Грузтитишпром» фао-лияти билан танишдик.

Грузияда паррадачилик фабрикалари бизнинг рес-публикага қараганда икки баравар оз бўлишига қара-май, аксарият озиқ-овқат ма-газинларида товуқ гўшти, товуқ гўштидан қилинган паштет, туҳум мавжуд. Фаб-рикалар ҳар йили киши бо-лишга 300 донадан кўпроқ ту-ҳум ишлаб чиқаради. Хўла-са, бирлашма ҳар йили аҳо-лига 20 минг тонна гўшт ет-казиб беришди. Булар бари қишлоқ хўжалигини саноат-лаштириш ва унга тўғри раҳ-барлик қилиш шарофати, албатта.

Биз юқориди «Сантори» колхозни ҳақида гапирдик. Бу колхоз ўтган йили тўрт миллион сўм даромад қил-ган. Атиги минг гектар май-

дондан шунча даромад қи-лиш катта гап. Колхозчилар-нинг ойлик маоши 244 сўмга етган. Бу фақат жамоат хў-жалигидан. Агар бунга шах-сий хўжаликлардан олинадиган даромад қўйилса, 400—500 сўмга бориб қоларди.

Чой, цитрус етиштириладиган колхозлар экономикаси-га ҳам ҳавас қилса эрийдди. Чой баргининг килограмми-ни 90 тийиндан, мандаринни эса 85 тийиндан сотишаркан. Айрим кишилар томорқасида 30 тоннагача мандарин ети-штиришни айтишди.

Биз Кахетиядаги айрим колхозларда бўлагимизда қорвачилик билан ҳам қи-зиқдик. Улар ҳар бир си-гирдан соғиб оладиган сут, гўштга топшириладиган мол-нинг вазири масалаларида биздан анча оққанда тури-шаркан. Қорамоллар насли-ни зотлаштиришга ҳали ки-ришилган эмас.

— Бизда маҳаллий сигир-лар фақат шахсий хўжалик-ларда қолди, колхоз совхоз-ларда асосан Европада кел-ган зотли қорамоллар боқил-япти, — дедик бироз маъна-либ.

— Биз эса ўйлаб кўрамиз, — дейишди улар. — Сутни озорқ бўлса ҳамки, ўзимиз-нинг жайдарни сигирлар маъ-қулроқ. Ҳадеганда қасалла-навермайдик, нима берсангиз еяверадик. Яна сутнинг ёл-лиги даражаси беш про-центга боради.

Грузинлар меҳмонга кўп-роқ қадимий обидаларни кўрсатишни яхши кўришар-кан. Дарҳақиқат, бу ердаги қадимий обидаларнинг сон-саногини йўқ. Улар бир-бири-дан қадимий ва хашамдор. Лекин биз ҳозирги Грузия билан ҳам танишишга улгур-дик. Биргина район марка-зида (Талави шаҳри) педа-гогика ва политехника ин-ститутини, қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш ва, электрография билим юрти, С. Хоронкидзе номидаги дра-ма театри ишлаб турибди.

Бу ўринда тағин бир тақ-лифни ўртага ташламоқчи-миз. Грузия билан Ўзбекис-тон қишлоқ хўжалигига ҳам-корлик мақтанидиган дара-жада эмас. Грузиядаги деҳ-қонлар, мутахассислар, хў-жалик раҳбарлари республи-камиз қишлоқ хўжалиги ҳа-қида тузулроқ тасаввурга ҳам эга эмас. Бизнинг мута-хассисларимиз ҳам бу соҳа-да мақтанишга олмайдик. Ва-ҳоланки, ҳар икки томонда ҳам ўрғанадиган ва жорий этиладиган таъриблар анчаги-на. Улар биздан қишлоқ хў-жалигини механизациялашти-риш, янги ерлар очиш, ка-наллар қазииши, биз эса ўз навбатида РАПО ишла-рини ташкил этиш, обodon-чилик ва энг муҳими, ҳалқ ҳаётини фаровонлаштириш масалаларини ўрганишимиз керакка ўхшайди.

Кахетия! Жозибаларга

лимо-лим ўлка.

Ўзгал Кахетия, мовийранг

маскан,

Узумзор боғлару тоғлар

диёри.

Оғушнинг мангу иштиёр

этган

Табиатнинг сира сўнмас

бахори.

Қўйин, гуржи дўстим

қўболо майдан,

Биродарлик учун ичайлик

бир пас.

Омон бўлсин бизга бахт

берган Ватан.

Шу ажиб туйғудан

майли бўлмас маст!

Носир МУҲАММАД,

Нусрат РАҲМАТ

КУЛОЛНИНГ

Риштон қадимдан кулол-лар юрти сифатида маш-ҳурдир. Бутуниттифоқ Ле-нин комсомоли мукофоти лауреати Шарафиддин Юсу-пов ана шундай иқидорли кулоллардан бири. Унинг номи санъат муҳлисларига яхши таниш. Кулоллик унга ота насб.

1974 йили Ўрта Осиё халқ усталарининг Қўқонда бўлиб ўтган мусобақасида Ш. Юсупов гўлиб деб то-пилиди. Шундан буён ёш санъаткор иқиди республи-ка, Бутуниттифоқ ва халқро-қ кўргазмаларда муваффа-қият билан намойиш қилин-моқда.

Расом талантининг ўзига

«СЕҲРАИ ТЎРҚОВОҚ»

Республика кўғирчоқ теат-рида Ёқуб Хаймов пьесаси асосида яратилган «Сеҳрли тўрқовоқ» спектаклининг премьераси бўлди. Асарни Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист Тоҳир Маҳрамов саҳналаштирди. Саҳна безакларинг расом Руслан Камолитдинов ишла-ди.

Асосий ролларни Ўзбекис-тон ССРда хизмат кўрсатган артист Мавлуда Ғуломова, артистлар Дилшод Солиев, Шоҳида Солиева, Шоҳида Зукурова иқро этмоқдалар.

КЎРГАЗМАСИ

хослиги айниқса у ясаган турли лаганларда иқдол на-моён бўлмоқда. Буларда рангларнинг бетакдорлиги, уйғунлиги беихтиёр диққат-ни жалб этади.

Ш. Юсупов тинимсиз иқидий излаишда. У тез-тез муҳлислар билан учра-шиб, иқидий ҳисобиб бериб туради. Иқидидагина респу-блика Киночилар уйида рас-сом асарларининг кўргазма-си бўлиб ўтган эди. Шу кун-ларда эса таниқли кулолнинг асарлари Ўзбекистон халқ шоири Ғафур Ғулом уй-му-зейида намойиш этилмоқда.

Н. САТТОРОВА, музей ходими

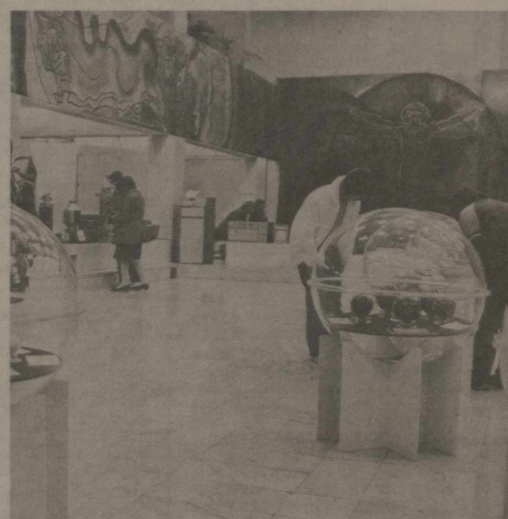
ЧЎЛҚУВАРЛАР

МЕҲМОНИ

Бутуниттифоқ бадий ҳа-васкорлик коллективлари кў-ринининг лауреати, респу-блика Ленин комсомоли му-кофотининг лауреати «Хай-тарма» ашула ва рақс ан-самблининг санъаткорлари Баҳористон, Муборак, Қосон районларида бўлиб, катта программада концертлар на-мойиш этишди.

Санъат шинавандалари Ўз-бекистон ССРда хизмат кўр-сатган артистлар Февзи Би-лялов ва Урие Керменчик-ли иқро этган дилрабо кў-шиқларни иқиди кутиб олиш-ди.

А. САФАРОВ

Софияда 1975 йил 30 мартда Совет фани ва маданияти уйи очилган эди. Бу ерда совет экономикасини, фан ва техникасини намойиш қилувчи кўргазмалар тез-тез таш-кил этилиб турилади, кинофильмлар кўрсатилади, совет ва болгар мутахассислари билан суҳбатлар уюштирилади.

СУРАТДА: «СССРнинг микробиология санъати» деб аталган кўргазма залларида.

В. ХУБЕНОВ фотоси

София Пресс агентлиги

ЗАМОН ВА МАҚБУРАВИЙ ҚУРАШ

ТУҲМАТЧИ ОВОЗЛАР

«СОВРЕМЕННАЯ ДРАМАТУРГИЯ»

САҲИФАЛАРИДА

СССР Маданият министр-лиги билан СССР Ёзувчилар союзининг ойлик адабий-бадий алыманахи «Совре-менная драматургия»нинг шу йилги иккинчи сонини ўқувчиларга тақдим этилди. Унда қардош республикалар драматургларининг қаламига мансуб тўққиз пьеса босил-ган. Булар орасида Абдуқа-ҳор Иброҳимовнинг «Таи-сангиз керак» деган би-ларда, тўрт кўринишли ко-медияси ҳам бор.

М. НУРМАТОВА

ЮБИЛЕЙГА БАҒИШЛАНДИ

Муҳиддин Қориевнинг но-мидаги Ўзбек давлат филар-монияси ташаббуси билан Ўзбекистон ССР ва Ўзбекис-тон Компартияси 60 йилли-гига бағишлаб республика-миз областларида санъат байрами ўтказилмоқда. «Лаз-гиз», «Шодлик», «Ханда», «Ўзгал» ансамблларининг иқидий коллективлари Тош-кент, Жиззах, Сирдарё, Қаш-қадарё ва Сурхондарё об-ластларида ўтказилган санъ-ат байрамидан қайтиб кел-дилар.

Бўлиб ўтган шеъринг, музика ва қўли кечаларида республикамизнинг таниқли санъат ва адабиёт намойнда-лари ҳам иштирок этдилар.

Айни кунларда Бухоро ва Наманган областларида санъат байрами давом этмоқ-да.

ТАБИАТ МЎҶИЗЛАРИ

ТЕШИКТОШ

Тешиктош гори Бойсун рай-ониди «Анаки» совхозини ре-гистрисисда жойлашган. Унга қўйилма Қуруқтўқай айло-ви Зоватлаш дарёси орқали борилади. Айниқса, баҳорда тегра-сан жаннатмакон бўлиб кетади: зира, қиқиктў, эчки-бил қабди доривор тоғ гивҳ-ларининг музаттер ҳиди, қал-лиқ, тўғрай сингари турфа қушлар сайроғи баҳри дилин-гизин очади.

Мана, бутун ана йўлдамиз. Фотоаппарат осиб олган дам-роҳим, бу йўлларда илк да-фъа юрётганим учун бўлса керак, жуда ҳаёжонда. Дам-ба-дам апаратини «қиқиктў» этказиб борапти. Ниҳоят, қар-шимизда тубсиз дара пайдо бўлди. Ҳўя, ана, дарринг ўнг сиртида Тешиктош гори сав-лат тўқиб турибди.

Тешиктош учта (пастки, ўр-та, юқори) гор — камардан иборат. Юқоридиги гор—те-шик. Ундан гор ичига қўш-нури тушиб туради. «Тешик-тош» деб аталганининг босни ҳам шунда. Уртадаги гор — камар шаклида, жуда катта,

ёруғ. Пастки гор ўртанчага қисбатан анча қичик. Ҳар ула-ла горнинг оғзи шимолий-шарққа қараган. Бу ёрбдан бўладиган қучли шамол пайт-да ҳам горда бемалол яшаш имконини туғдирган.

Гор палеолит даврига ман-суб. Бундан юз минг йиллар олдин қадимги ақдоқларимиз — неандерталь одамлар шу горда ҳёт кечиршган.

Горни ўрганиш билан 1936 йилдан бери шуғулланилди. 1938 йил 4 июлда Ўзбекистон археология экспедициясининг раҳбари, машҳур археолог А. П. Окладников томонидан гор тадқиқ этилиб, 8—9 йилларда неандерталь боланинг суя-ги ҳамда 3 мингдан ортиқ тош қурол қолдиқлари топи-лган. Гор тўғрисида А. П. Ок-ладниковнинг бир неча асари бор.

Тешиктош гори ҳали тўла тадқиқ этилган эмас. Уни ўр-ганиши давом эттириш катта аҳамиятга эга, албатта.

Абдуқудур РАҲМОНОВ, Бойсун райониди 46-мак-таб ўқувчиси

ЖЮЛЬ ВЕРННИНГ ШАРҚЧА ТАЛҚИНИ

Тожикистон ССР Фанлар академиясининг Шарқшунос-лики институтининг китоб ҳазина-сида нафис араб ёзувида битил-ган аjoyиб кўлемга маълум бўлди. Чиройли муқоваланган нодир кўлемга «Дилас Фог-нинг саргузаштлар китоби» деб аталади.

Бу китоб моҳиятига кўра, Жюль Верннинг бугунги кунда ҳам ёшлар севиб ўқийдиган машҳур «Дунё бўйлаб 80 кунлик севаҳат» романининг эркин қайта баёнидан иборатдир. Ки-тоб қаҳрамонларининг севаҳат лавҳаси XIX аср форсий ада-биётда қарор топган мароқли саргузашт жанр руҳига мос шаклда ҳикоя қилинади. Аммо таржимон севаҳат маршрутга го-ят аниқлик билан риоя эта-ди: асар қаҳрамонлари ҳаво шариди Ла-Манш узра учиб ўтадилар, Испанияда қоррида-ни томоша қилидилар, Япония-даги муқаддас Фузидима то-ғи устида тоғини кутиб оладил-лар...

«Саргузаштлар китоби»нинг охириги саҳифасида асарнинг эркин баёни Саидхўжа Жали-лиддин томонидан амалга оширилгани айтилган.

МУҲОКАМАЛАР

Тошкент областининг ша-ҳар ва районларида Ўзбекис-тон ССР Ёзувчилар союзи Тошкент област бўлимининг ташаббуси билан областда яшаб иқиди қалаётган қалам-кашларнинг семинарлари бўлиб ўтмоқда. Ана шундай анжуманлар Бекобод райони-да, Оҳангарон районининг «Оҳангарон» ҳамда Оққўр-гон районининг «Оққўргон» совхозлари дала шийонла-рида ҳам ўтказилди. Уларда Ўзбекистон ССР халқ ёзу-чиси Туроб Тўла, адабиётшу-нос олим Озод Шарафидди-нов, шоир ва адиблардан Зоя Туманова, Жонрид Аб-дуллаҳов ва бошқалар ишти-рок этишди. Улар З. Эралиева, А. Абдула-қов, Т. Холматов (Оҳан-гарон), М. Асқаров (Оҳан-гарон), А. Парвон (Анг-рен), М. Этамов, К. Мавло-нов, А. Боймуродов, В. Ти-хенко, Л. Шорохов (Беко-бод), А. Гулбоев, У. Асқа-рова (Оққўргон), О. Сўхно-нов (Галаба райони) каби қаламкашларнинг кўлемла-ри ҳақида фикр юритдилар.

С. НАЖМИДИНОВА

ТОМОШАБИНАЛАР МАМНУН

Бир неча кундирки, Тош-кентда Самарқанд Давлат опера ва балет театри санъ-аткорларининг гастроллари муваффақиятли давом эт-моқда. Алшар Навоий но-мидаги Ўзбекистон ССР Дав-лат академик Катта театри биносига таъриф бўётган опера ва балет санъати му-ҳлислари самарқандлик санъ-аткорларнинг спектаклари-ни қизиқиб билан томоша қилмоқдалар.

Маълумки, мазкур театр республикамиздаги, иккин-чи опера ва балет театри бў-

либ, у йигирма йилдан бери ўзбек опера ва балет санъ-атининг ривожига муносиб ҳисса қўшиб келипти. Театр ўзининг фаолияти давомида бир неча ўзбек авторла-рининг асарларини саҳнага қўй-ди. Тошкент гастрол ре-пертуарида ҳам ана шу асарларнинг иқиди яхшилар ўрин олган. Сулаймон Юда-ковнинг «Майсаранинг иши», Мухтор Ашрафийнинг «Шо-ир қалби», Георгий Мушел-нинг «Самарқанд афсонаси», Нурилла Зокриковнинг «Йо-нони» каби опера ва балетла-ри шулар жумласидандир.

Самарқандлик санъаткорлар репертуарида рус ва жаҳон классик композиторларининг иқидида намуналар ҳам бор.

Ўзбекистон ССР ва Ўзе-бекистон Компартиясининг 60 йиллигига бағишланган га-строль театр коллективини учун маълум маънода ният-ҳон вазифини ўтайди.

СУРАТДА: «Самарқанд афсонаси» балетидан бир кўриниш.

К. РОМЕЕВ фотоси

Бизни кўп йиллардан буён бир нарсга қийнаб келади. Ёз ойлари бошлангачи, уйларимизнинг учинчи, тўртинчи ва ундан юқори қаватларида совуқ сув бўлмайди. Бир неча марта юқори ташкилотларга мурожаат қилдик. Лекин улардан ваъдадан бошқа ҳеч нарсга ололмадик. Яқинда ЖЭК томонидан 28-уйга сув чиқариб берувчи насос ўрнатилди, аммо орадан икки кун ўтгач насос иссиқ бўлди. Ким оlib кетганини ҳеч ким билмайди. Масъулиятини бўйнига olib, насосни ўрнатган 44-ЖЭК раҳбарлари ҳам унинг таъдирини билан қайтаб қизқичибди. Ҳозир айни ёзнинг жазирасида кунлар. Совуқ сув бўлганидан уйлардаги каналлашчилар ишламаяпти. Шунинг учун, уйлар алоқ чиқариб кетаси ўн икки, бирга қадар қовоғида ўтираёмиз. Бу ҳол қачонгача давом этади? Бунга ким айбдор! Шу масалада бизга ёрдам беришларингизни сўраймиз.

Тошкент шаҳар, Чилонзор районининг 19-кварталида истиқомат қилувчи аҳоли номидан Марья ЛЕДУНОВА ва бошқалар. Жами 18 киши.

БУ МАКТУБ бизни йўлга қўлади. Аввал шу кварталдаги 30-уйнинг 11-кварталга бордик. Бу уйда хат авторларидан бири. — Марья Антоновна Ледунова аяшайди. У бизнинг редакциядан келганимизни эшитиб, ичкарига бошладик. Ошхонага кирдик. Бир неча шаша идишларга, пакирга сув тўлдириб қўйилган.

Ваннага ҳам сув тўлдириб қўйилган. — дейди Марья Антоновна ажабланиганимизни сезиб. — Бу уйда ўн етти йилдан буён аяшмаган, ҳар йили аҳоли шу. Ёз келдики, бошимизга сув гами тушди. Кўп мутасадди кишиларга учрадик. Аммо ЖЭКдагилар ҳам, район ижроия комитетдагилар ҳам, шаҳар «Водоканал» трестдаги ўртоқлар ҳам қуруқ ваъдадан нарига ўтишмаяпти.

— Ҳозир ҳам сув йўқми. — деб сўраймиз М. Ледуновани.

— Ҳозир бор, — дейди хонадон соҳибаси водопровод жумрагини бираб. Водопроводдан, босими пастроқ бўлса, бир маромда совуқ сув оқарди. — Лекин ҳадемай тўхтайдик. Бу сув фақат бизнинг уйда бор, бошқа уйларда йўқ.

— Нега?

— Бунинг сабабини ўша хонадонларнинг ўзларидан сўраган!

У бизни кварталдаги кўп уйларга бошлаб борди. Рустдан ҳам деярли жуда кўп уйларнинг учинчи, тўртинчи қаватдаги квартираларда сув йўқ. Аҳоли кимга шикоят қилишга ҳам ҳайрон. Биз уларнинг бир нечаси билан суҳбатлашдик.

Фарид Дудкин: — Мен 30-А уйининг 12-кварталда аяшайман. Шу кварталга кўчиб келганимга ўн олти йил бўлди. Лекин узоқ йиллардан буён аҳоли шу. Уйларимиз совуқ сув йўқлигидан ёзда жуда исиб кетади. Фақат нечаси соат бир ёки иккида сув келади-да, эрта-лаб соат олтида тўхтайдик. Ярим кечагача сув кутиб ўтирамиз.

Дилбар Соатова: — Мен 55-уйнинг 22-кварталда аяшайман. Уч, етти, ўн, ўн икки ёшлар тўртта фарзанлим бор. Вақти келганда шуларни ювнтиришга ҳам сув тополмаймиз. Совуқ сув кечаси алаҳмаҳалда келиб, эрта саҳарда тўхтаб қолади. Бу вақтда эса болалар дам олишади.

7-уйнинг 32-кварталда кўнгиригани босганимизда, хонадон соҳибаси газда сув иситётган экан. «Визда ҳатто иссиқ сув ҳам йўқ, — дейди у. — Пастки қаватлардан олиб чиқилган. Лекин сув учун кечаси ҳам, кундузи ҳам киривериб қўшилганини бозор қилдик. Эшик кўнгиригани босасану, уй эгасининг қовоғига қарайсан. Билмайман, бу қачонгача давом этади?

Биз кварталдаги яна ўн олти хонадонда бўлдик. Ким билан суҳбатлашмайлик, ҳаммадан шунга ўхшаш гаплар эшитдик. Одамларнинг ҳаммаси кўп йиллардан буён ёз фаслида совуқ сув бўлмаслигидан шикоят қилишди. Хўш, бунга ким айбдор? Шу саволга жавоб излаб 44-ЖЭКга бордик.

ЖЭК бошлиғи Талъат Га

БУНГА КИМ АЙБДОР?

таулининг жавоби қисқа бўлди: — Менинг ЖЭКга бошлиқ бўлганимга ярим йилдан ошди. Илгари нима бўлганидан хабарим йўқ. Бу йил эса қўлимдан келган ҳамма ишни қилдим. 10—12 июль кунлари уч марта «Водоканал» трестининг Чилонзор районидagi иккинчи цехига телефонограмма бердик. Бу телефонограммаларни Зайиндинов ва Раҳматов деган навоҳитчилар қабул қилиб олган. Аммо ҳаузага ҳеч қандай амалий ишдан дарак йўқ. 12 июль кунини «Водоканал» трести бошлиғи номига хат жўнатдик.

— 28-уйга насос ўрнатилган экан, икки кундан сўнг иссиқ бўлди, бундан хабарингиз борми? — деб сўраймиз ундан.

— Ҳа, хабарим бор. Биз у насосни синаш учун ўрнатгандик, лекин кимдир олиб кетиб қўлибди, — дея жавоб берди у.

19-кварталдаги сувсизлик 5 июнда бошланган эди, нега телефонограмма орадан бир ойдан кўпроқ вақт ўтгандан сўнг берилди? Бу бепарволик эмасми? 28-уйга насос ўрнатилган экан, нега у назоратсиз қолдирилди? Еки давлат пулига келган нарсга йўқолиб кетавериши керакми? Насосни алоҳида темир яшикка жойлаб, унинг ишлашини назорат қилиб туриш нахотки, шунчалик қийин бўлса? 12 июль кунини «Водоканал» трести бошлиғи номига ёзилган хатда кўп уйларда совуқ сув йўқлиги учун одамлар пул тўлашдан бош тортаётганлиги ёзилган. Ўртоқ Т. Гаулини бу хатни фақат пул масаласини ўздан соқит қилиш учун ёганга ўхшаб қўринадик. Рост, ЖЭК бошлиғи Чилонзор район ижроия комитетининг йиғилишидан бир неча марта бу камчиликларини айтганлигини тасдиқладик. Балки тўғридир. Аммо қани амалий иш?

ЖЭК бошлиғи бажариши керак бўлган ишга одамлар чопи жоришибди. Буни қандай изохлаш керак? Умуман ЖЭКларнинг вазифаси нима?

мадан иборат? 19-кварталдаги ариқларнинг биригасида сув йўқ. Ноябрьда барг тукиши керак бўлган дарактлар, сувсизликдан аллақачон сарғайиб қолган. Ариқларда сув оқмас экан, нега улар қурилган? Бу ердаги болалар майдончалари ҳам ачинарли аҳволда. Ҳамма томон чанг.

Чанглар босгани деб, сув сепмочки бўлса, усти қаватдаги қўшилганмиша хатфа бўлишляпти. — дейди 32-уйнинг 23-кварталдаги истиқомат қилувчи Ф. Каримова. — Дарактларнинг сўғиршига ҳам сув йўқ.

Кварталнинг лойиҳасига биноан 28-уй ёнида ҳовуз ва фонтанча бор экан. Аммо бу ҳовуз қурилгандан буён сув қурмаган. Унинг атрофидан ўтаётган болалар, «шу ерда сув бўлганида, мириқиб чўмилардимда» дегандек, умид билан қараб қўйишади. Афсуски, бу ҳовузчага яна бир ким йилда сув қўйиладиганган ўхшамайди.

ЖЭК бошлиғидан ҳеч қандай жўли жавоб ололмагач Чилонзор район Совети ижроия комитетига йўл олдик. Халқ депутатлари Чилонзор район Совети ижроия комитети раисининг ўринбосари Анатолий Алексеевич По

кратьев хатга кўз югуртириб чиқиди-да, бизга юзланди.

Расмий йўл билан жўнатиб юборсаларинг, жавоб юборардик.

Ўринбосарининг гапига яхши тўшунюлдик. Бунча у расмийликни яхши кўрмасам. Нахотки, бирон-бир масалани юзма-юз ўтириб, конкрет хал қилишдан кўра қандайдир қозғовозлик йўли билан хал этни осон бўлса? Еки у киши, баъзи бир га-зеталардаги шикоятларга келатган жавобларга ўхшатиб «Фактлар тасдиқланди, камчиликларини тугатиш чоралари кўрилди» каби зийфа жавоб билан қўтилмоқчи бўлдимми? Бу унинг ўзига ҳавола.

— Сизнингча, бу ишларга ким айбдор? — сўрадик ундан.

— Районимиз шаҳарнинг энг пастки қисмида, 19-квартал эса бироқ баландорқа жойлашган. Шунинг учун

уларни сув билан таъминлаш масаласи йилдан-йилга қийинлашмоқда. Биз бу масалада бир неча марта шаҳар «Водоканал» трестига мурожаат қилдик. Аммо улар ҳеч қандай амалий чора қўришмаяпти. Бундан ташқари, ҳар йил кўплай янги уйлар қурилмоқда, сув қузуурлари эса ўша-ўша.

— Демак, ҳамма айбини лойиҳачиларга тўқмамоқчимиз?

— Ҳақиқатан, шаҳарнинг бош лойиҳаси ишланганда-сув тармоқлари ҳисобга олинмаган. Ҳозирги қузуурлардаги сувлар, районнинг бошқа территориясига бир хилда этиб бормаяпти. Шундай бўлса биз нима қилайлик?

Анатолий Алексеевичнинг гапидан қўришиб, турбидики, сув йўқлигига лойиҳачилар, «Водоканал» трестиданги ўртоқлар айбдор. Аммо «Водоканал» трестиданги А. Покрытьевнинг гапларини инкор этишди. Тошкент шаҳар «Водоканал» трестига қарашли Водопровод тармоқлари бошқармасининг бошлиғи Шоаҳмад Шоаҳмадовнинг айтишича, лойиҳалашда ҳеч қандай айб йўқ.

— Биз уч-тўрт йил бурун Чилонзорнинг 16-кварталдаги кўтарма насос станциясини ремонт қилган эдик. Лекин кейинги йилларда массивдан турар-жой биноларининг қўлайиши натижасида 4, 5, 9-қаватли уйларнинг юқори қаватларида сув чиқариб беришга насос станциясининг кучи етмай қолди. Шунинг ҳисобга олиб, йилнинг охирида 20-А кварталда янги кўтарма насос станцияси қуришни бошлаб планлаштирилган. Яқин йилларда 25-кварталда ҳам шундай станция қурилади. Ўзгалимиз, шундан сўнг одамларнинг совуқ сувга бўлган эҳтиёжини тўла қондирилади. Лекин, одамларга ҳам оғина эҳтиёжини оғина бор. Биз март, апрель ойларида шаҳарга бир миллион 800 минг куб сув берардик. Аммо, бирор марта ҳам, сув йўқ деган эҳтиёж эшитмагандик. Ҳозир эса кунига 2 миллион 230 минг куб сув намлик қилипти. Назаримда, одамлар уй

ларидаги ҳароратни пасайтириш мақсадида кечалари совуқ суви оғиб қўйишмоқда. Ўртоқ Ш. Шоаҳмадовнинг жавоблари шу. Келажакда қилинадиган ишлар, планлар яхши. Аммо у киши бир нарсани четлаб ўтди. Нега шунча йилдан буён бу масалага эътибор берилмай келинди? Нега одамларнинг арз-доғига қўлоқ солинмади? Нега шу йилнинг охирида бошлангичдан кўтарма насос станцияси қурилиши шу йилнинг бошида еки ўтган йили бошланмади? Балки айрим кишилар план деган нарсга ҳам бор, деб эътироз билдиришар. План одамларнинг эҳтиёжларидан келиб чиқиб тузилмайдими?

Сув масаласидаги сўнгги суҳбатимиз «Водоканал» трести бошқарувчиси Зокир Солихўжаев билан бўлди:

— Трестимиз шаҳарга июнь ойида пландаги 2 миллион 15 минг ўрнига 2 миллион 230 минг кубдан кўпроқ сув етказиб берди. Бу қарийб 110 процент деган. Сувсизликнинг сабабини бошқа ёқдан қидириш керак. Шаҳарнинг қайси районига борманг, кўчалардаги дарактлар кўм-кўм. Аммо ариқларда сув йўқ. Хўш, ўша дарактлар қаердан сув ичлпти? Водопровод сувидан. Наҳолки, водопровод суви билан дарактларни, ҳовизларни экинларни сугортиш, ҳовизга сеппи қатъиян таъинланган. Бунинг учун одамларни айблаш ҳам унчалик тўғри бўлмас. Ариқда сув йўқ деб, дарактларни нобуд қилиб бўлмайди-ку! Агар Тошкент шаҳар кўчалардаги ўртоқлар ўз ишларига бунчалик совуқонлик билан қарашмаганда сув муаммоси бунчалик чигаллашмас эди.

Сув етишмаётганлигининг яна бир сабаби кўпгина уйлардаги водопровод системаси ишга яроқсиз, ремонтлаб бўлиб қолган. Агар қамларга мурожаат қилидиган бўлсак, июнь ойи маълумотларига кўра бундай носоз водопроводлар шаҳар бўйича 21,6, Чилонзор райони бўйича 26,2 процентни ташкил этади.

Бундан ташқари кўпгина одамлар ҳовизига фонтан ва ҳовуз қуриб олишган, Яқинда ўтказган тендиришларимиз натижасида Шестой кўчасининг Қамарисо проездига яшовчи, Калинин гидрогеология экспедицияси бошлиғи И. Шомансуровнинг

ҳовизига фонтан. Иккинчи кўчасининг 43-уйида истиқомат қилувчи, «Гавташкент-строй»нинг ердими хўжалиги директори ўринбосари Иудощевнинг ҳовизига ҳам фонтан, ҳам ҳовуз, 1-Кутузов кўчасининг 28-уйида яшовчи, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Дарма-тология ва венерология ил-мий текшириш институтининг катта илмий ходими Ф. Иб-роҳимовнинг уйда 3х4 метр ҳажмдаги ҳовуз борлиги ва бу ҳовуз, фонтанлар учун водопровод сувидан фойдаланаётганлиги аниқланди. Бундай одамлар рўйхатини ис-таганча давом эттириш мумкин.

Текширишда яна Фрунзе районидagi 155, Куйбисhev районидagi 446, Киров районидаги 141, 4-болалар болчаларида, шаҳарнинг 243, 230, 134, 233-мактабларида, Ки-ров районидagi 37, 17, Ҳамза районидagi 15-мага-зинларда, «Салом» чойхона-сида, Абдулла Қаҳҳор кўча-сида жойлашган 19-қаватли-ниқда ва бошқа кўчаларда та-шилотларда водопровод сувидан номий равишда тулдор ва дарактларни сугортишда фойдаланиб келингани аниқ-ланди. Одамларнинг ва та-шилотларнинг сувга муноса-бати шундай давом этар экан, бу масалани яқин йил-ларда хал қилиш қийин. На-заримда, уй-жойлардан фой-даланиш идоралари, маҳалла комитетлари, қолаверса, рай-он ижроия комитетидagi му-тассади ўртоқлар ўз терри-ториясидаги ташкилотлар-нинг, ҳар бир хонадоннинг сувдан фойдаланишини қат-тиқ назорат остига олиши, мешчанликка берилиб, уй-да фонтан ва ҳовуз қураёт-ган кишиларга қарши жид-дий кураш олиб боришлари зарур.

— 19-кварталдаги му-аммолар тўғрисида нима дея-ласиз?

— 19-кварталда шу йил-нинг охирида, нечиска кел-ти-риш йилда, албатта сув бўла-ди. Бунинг учун барча чора-тадбирлар қурилмоқда.

Хуллас, сув бўлади. Фа-қат одамларнинг энг зарур эҳтиёжларини қондириш йў-лида сансалорлик ва беғам-ликка тугаб барҳам бериш зарур.

Бекқул ЭГАМҚУЛОВ, «Ўзбекистон адабиёти ва санъати»нинг махсус мух-бири

Музаффар ТУРСУНОВ

ТЕЛЕФОНДА СУҲБАТ

Совхоз директори кабинетига қаймоқранг телефон устима-уст жўрилади. Тру-бани кўтарган директор трест бошлиғининг овозини дарҳол таниди.

— Ало! Ҳа-ха, Раҳмат Суръат Собирович. Ҳа, ўзимман.

Трест бошлиғи директор-ни койий кетди.

— Бу қандай гап ўзи, ўртоқ Саҳатов! Яхши иш-ламаясизлар! Ўтган ўн кун-ликда бирон килоям гўшт топишмабсиз-ку! Шунчалик ҳам масъулиятсиз бўладими одам!

Директор баҳона ахтариб қолди. У нима дейишга ҳай-рон эди. Айтимган баҳона қолгани йўқ. Миёна ёзув машинкасидай тез ишлаб кетди. Ниҳоят, топди.

— Ҳеч нарсга эшитилмайт-ти. Суръат Собирович. Баландроқ гапиринг. Нима-нига? Баринор ҳеч нима эшитилмапти. Қуруғ теле-фонлар ҳам... Соғлигингиза дурустми ўзи, ишлар яхши-ми?

— Гўшт деппман! Бир килоям топишмабсиз-ку! — деб тақорларди трест бош-лиғи дон-дона қилиб.

— Эрта-кидин квартал акун-ладани. План чиқадими, йўқми?

— Ша-шўг шовирдан бошқа ҳеч гап эшитилмайт-ти. Суръат Собирович! Нукул хуштак, овозлар кела-ди бу трубка қуруғдан. Са-вил қолгузининг ния шамол-га тўлиб кетганга ўхшайди.

Ишқилиб, соғлигингиз яхши-ми? Қуруғга кетасиз деб эшитишди, вақтин билсан бўладими?

— Мен сиздан план чиқа-дим, йўқми. деб сўрайман. Суттиния барбод қилмасиз-ку! Нима учун қамайиб кет-ди? Охириги ўрнида шалпа-йиб ўтираверасизми?

— Улай агар, Суръат Собирович, бирон нарсга эшитилмапман! Алло-алло! Бир сўзиния аглаб бўлмай-ди-я! Э, телефон бўлмай ўлгур!

У трубкага лабини ёпиш-тириб «пуф-пуф»лади. Сўнг баланд овозда сўради.

— Коллективдаги ўртоқ-лар соғ-омонми, Суръат Со-бирович? Бу йқин орада айланб желмадингиз ҳам.

Трест бошлиғи яна огри-ниб гапига бошлайди.

— Кўрсаткичларингиз-нинг ҳаммаси ёмон! Сабза-вотни эрта совуқ уриб кет-ди, дейсиз, полизга хашарот тушди, дейсиз. Ишқилиб, баҳонадан нарига ўтолмай-сиз. Эшитилмасми мени?

Нима учун маҳсулот топи-риш йўқ? Масъулиятни сеза-сизми ўзи?

Совхоз директори яна ижирганиб, телефон труба-сини бармоғи билан тўқил-латди.

— Кечирасиз-да энди, Суръат Собирович, ким ўй-лабди бу бадбахт телефон «падвалит» қилади деб? Би-рон нарсга эшитилмайт-ти! Ташқарида шамол ҳам бури-

дай увиллаб турибди. Мана, деразага шигиллаб қўм уриб турибди. Алло-алло! Кечира-сиз-да энди. Бирон сўзин ҳам ангилмай турибман.

Орага бироз жинглик қў-ди. Трест бошлиғи анча вақт ўйланб қолди. Сўнг қувноқ овозда сўради:

— «Хушхабарини эшитдингизми, ўртоқ Саҳатов? Директорнинг юз-қўзи жовланб кетди. Трубани қулоғига маҳнамроқ ёпиш-тирди:

— Мана энди сал-пал эшитилди. «Суръат Собиро-вич. Хўш-хўш, хушхабар дейсизми? Тилингизга бол...»

— Ахир совхозингизга йўтган илгги натижага кўра энгил машина берилди-ку! Саҳатовнинг катта-катта очилган кўзларида шодлик учқунлари ўйнади. У ўрни-дан туриб кетди. Телефон апаратурининг биқинида ос-либ қолганига ҳам сезмайди.

— Енгил машина дейсиз-ми? Э, раҳмате, Суръат Собирович! Минг раҳмат сизга! Хўш, «Газик»ми ё «Волга»ми? Нега индамай-сиз? Ало! Ало! «Газик»ми ё «Волга»ми? деппман!

Трест бошлиғининг юзи маъноли тус олди.

— Ҳеч нарсга эшитилмайт-ти, ўртоқ Саҳатов! Телефон қуруғга бир бало бўлганга ўхшайди. Нукул хуштак товушлари чувилайди, — деди у ўсмонқўлда.

— Мен... Мен сизни яхши эшитилман, хурматли Суръ-ат Собирович. Ало-алло! «Газик»ми ёки «Волга»ми?

— «Мутлақо эшитилмайт-ти, ўртоқ Саҳатов? Е теле-фонга бир гап бўлган ёки сизга! Хўш, хайр! Кечкурун трестга йиғилишга етиб ке-линг! Зарур гаплар бор...»

Саҳатов бошини икки каф-ти орасига олганча ўйга тол-ди...

Расом М. ҲАБИБУЛЛИН

ХАНДАЛАР

— Уйим бошлаб қурибсан дўстим, лекин нима учундир уйининг эшик-роғлари бир-бирига ўхшамайди, ҳаммаси ҳар хил!

— Мен бу уйни битиргунча бешта қурилш бошқармасида қорувул бўлиб ишлаганман.

Телефонда оғайинси билан гаплашайтган бир маст хайр-лашайтб шундай деди:

— Хўп, с-саломат бўл, уй-дагиларнинг ҳаммасига менинг номимдан 100—150 граммдан салом айт, ҳим...

А. НЕЪМАТОВ

— Дада, автобус неча кило чиқди.

— Кило эмас, икки-уч тонна чиқса керак.

— Одамлари билан-чи?

— Тахминан беш тонна чиқар.

— Унда аммам жаҳон рекордини қўйибди-да.

— Нега энди?

— Ойим айтдилар-ку, кеча аммам йўл бўйи автобусни бошига кўтариб келган эмишлар.

А. МАХМУДОВ

— Дада, укам менинг ботинкамни киймасин.

— Нега?

— Кичкина қилиб қўяди.

Х Х Х

Дудуқланиб гапирётган одамнинг сўзини эшитган Шокирийон деди:

— Дада, ҳалиги одамнинг гапи жуда қийин экан-а?

— Эшматов, * машинангиз бўла туриб, нега кеча кеч келдингиз?

— Хотинимнинг тоби қоч-ганди, докторга олиб бордим.

— Бўлар-бўлмасга кеч қолаверасизми, қандайд одам-сиз ўзи! Хўш бўгун-чи!

— Хотинингизни бозорга олиб бордим.

— Ҳим-и, узрли бўлса майли.

А. НАЗАРАЛИЕВ

— Дада, нега эгизингиз қавс ичиди? — деб сўради Ботирйон даласининг юзи-даги ажинини кўрсатиб.

— Кўп гапириб юбормас-лик учун.

И. МАДГОЗИЕВ

Ошхонада ошқат пиширёт-ган Сарви опа ўғлига деди:

— Укангнинг олдига кир-чи, нега йиғлайтийкан?

— Ҳозир кириб чиқдим, йиғлаётгани йўқ, бақиряпти.

Санд ака ўғилчасини ча-кириб чўзди:

— Улутбек, ертўлага ту-шиб, омуруни топиб чиқини!

Ўғли ертўлага чопиб кет-ди-да, зум ўтмай қайтиб чиқди:

— Дада, дада, омуворхона-да ҳали тонг отмабди, қоп-қоронғи экан.

Н. АБДУЖАББОРОВ

АЗИЗ ГАЗЕТХОНЛАР!